



# Ľupčianske zvesti

www.slovenskalupca.sk

25. ročník

OBECNÉ NOVINY OBYVATEĽOV, RODÁKOV A PRIATEĽOV OBCE SLOVENSKÁ ĽUPČA

číslo 3 | júl – november 2023

**AKTUÁLNE V OBCI**

Na rovinu – prečo, ako a kedy?

2

**OBEC A SPOLOČNOSŤ**

Riešenie dopravy a parkovania v našej obci

5

**ZO ŽIVOTA OBYVATEĽOV**

Stvorenie, bez ktorého by vraj neexistoval svet

8

**ŠPORT**

Volejbalistov dostala do rúk svetová trénerská špička

20

## Cieľom je zmeny prijať a byť pyšný na vynovenú Slovenskú Ľupču

**SLOVENSKÁ ĽUPČA** – Nič nebude také, ako bolo. Bude to lepšie a my si zvykneme. Aj tieto vety často zaznievajú v súvislosti s projektom, ktorý postupne obnovou zelene generuje novú tvár vskutku obrovskej plochy Ľupčianskeho námestia. Čo všetko obyvateľom obce navrhnutá výsadba prinesie a umožní do budúcnosti, nám na stránkach Ľupčianskych zvestí ozrejmila vskutku tá najkompetentnejšia osoba – Erika Mňahončáková, ktorej rukami v ostatných mesiacoch u nás prechádzajú všetky vysádzané rastliny a ktorú spolu s kolegami z firmy BOTANYplant s.r.o. môžete stretnúť, ako inak, najmä na kolenách.

„Vytváranie nových zelených priestorov si vyžaduje množstvo času, plánovania a trpezlivosti, ale vždy je vzrušujúce vidieť, ako sa oblasti postupne vyvíjajú a získavajú novú tvar. A takto to je aj v malebnej dedine v Slovenskej Ľupči,“ hovorí Erika Mňahončáková, ktorá v minulosti pôsobila v Botanickej záhrade Slovenskej poľnohospodárskej univerzity v Nitre na pozícii vedúcej oddelenia dendrológie, kde sa zameriavali na uchovávanie chránených a ohrozených druhov flóry. Neskôr nastúpila na pozíciu tamojšej riaditeľky, ktorú zastávala päť rokov. Avšak mnohí ju poznajú aj z obrazoviek STV1 z dlhoročnej relácie Hurá do záhrady, ktorú nielen pripravuje, ale aj doposiaľ moderuje.

### Zlepšuje sa mikroklima

„Obraz obce je tvorený tým, ako jej občania vnímajú prostredie ulíc,



Atmosféru nových plôch na námestí si postupne začínajú užívať aj tí najmenší. (foto: Milan Vrab)

parkov a verejných priestranstiev. Je to priestor, ktorým každý deň možno prechádzate za prácou, zábavou, alebo idete na kávu, či v letných mesiacoch na zmrzlinu. Možností je veľa... Na týchto miestach sa stretávate so spoluobčanmi, buď cieľene, či náhodne. K tomu, aby ste sa cítili dobre, „ako doma“, treba, aby priestor bol kvalitný, udržovaný a bezpečný. Kvalita má však množstvo podôb. V prvom rade je to dopravné usporiadanie, ďalej je potrebné priestor „zariadiť“. Určiť, kde budú lavičky, odpadkové koše či umelecké dielo, a tým najdôležitejším je navrhnuť, kde budú stromy, osadenie zelených plôch a zaiste-

nie, aby všetko správne fungovalo,“ hovorí realizátorka Erika Mňahončáková. Podľa jej slov sa rekonštrukciou, obnovou a vybudovaním priepustných povrchov zvyšuje nielen funkčnosť a estetická funkcia priestoru, ale tiež sa zlepšuje mikroklima zníženým prehrievaním povrchov počas letných mesiacov a optimalizuje sa vodné hospodárstvo.

### Zelená bariéra od cesty

Ako ďalej uviedla, v centre obce boli vysadené lipy, čím sa súčasne doplnilo jestvujúce lipové stromoradie. „Poskytne tieň v horúcich letných dňoch, zútulní riešený



Pri výsadbe sa v zemi na námestí náchádzajú aj takéto skvosty.

priestor a tým, že boli osadené nové lavičky, na týchto miestach pribúda možnosť pobudnúť o niečo dlhšie a vychutnať si malebný ráz dediny. Pod lipami - pri Pamätníku oslobodenia Slovenskej Ľupče a Pamätníku partizána - je súvislá výsadba rastlín vhodných do polotieňa, ktoré budú vytvárať nielen zelenú „bariéru“ od hlavnej komunikácie, ale druhová pestrosť daných rastlín podporí biodiverzitu. A to sa cení.“ Ak sa pozrieme bližšie na druhovú pestrosť rastlín, tak určite na jar každé oko poteší kvet plúcника (*Pulmonaria officinalis*), či ružové kvety bergénie (*Bergenia cordifolia* 'Winterglut'), alebo kráľovná tieňa funkia (*Hosta sieboldiana*). Vždyzelené dreviny sú najpútavejšie počas zimy, lebo si ponechávajú svoje listy na konároch a hlavný „prím“ tu majú vavrínovce (*Prunus laurocerasus* 'Mount Vernon' a 'Otto Luyken').

# Na rovinu – prečo, ako a kedy

Pýtame sa za vás

SLOVENSKÁ LUPČA – Námestie začína nadobúdať postupne svoju novú tvár, ktorá zmení zaužívané návyky obyvateľov, doterajšie pohľady na tvar plôch, vzhľad obce, ale aj účel priestoru. Niet zrejme obyvateľa obce, ktorý si prechádzajúc námestím v posledných mesiacoch nepoložil otázku: „prečo, ako, kedy a dokedy?“. Mnohí sa úprimne tešia, ale nájdu sa aj takí, čo krúčia hlavami či rozpačito krčia plecami.

Dlhoročné márne snahy o nové námestie v Slovenskej Lupči zrazu nabrali gigantické rozmery. A hoci postupne predsa len námestie odhaľuje svoje prednosti, výstavba je kritizovaná na dennom poriadku, keďže ovplyvňuje komfort domáceho obyvateľstva. Aj to je realita alebo veľká neznáma, ktorú sa v tejto chvíli pokúsime čitateľom zodpovedať položením otázok, takpovediac „na rovinu“, starostovi obce Rolandovi Lamperovi.

**Je veľké množstvo dodatočných zásahov, ktoré sú realizované nad rámec hlavného projektu námestia. Práce, ako vieme, sa síce pozdržali, no v rámci komplexného dobudovania plôch z pohľadu obyvateľa, funkčnosti priestoru či historického podtextu boli v Slovenskej Lupči naozaj nevyhnutné. Čo všetko nebolo súčasťou spomínaného projektu a čo nám to priniesie.**

Som veľmi rád, že sme sa spolu s poslancami obecného zastupiteľstva zhodli na tom, že ak už stavebne riešime centrum obce, tak poďme dorobiť aj iné veci, ktoré dotvoria centrum komplexne. Preto sme vyčlenili ďalšie finančné zdroje na dokončenie jednotlivých častí. Niektoré z nich môžu pokračovať ešte aj budúci rok. Aby som



bol konkrétny, tak vám uvediem niektoré samostatné projekty, ako napr.: dizajnové osvetlenie námestia, spevnené plochy pred MKS, či časť parkovacích miest pozdĺž cesty. Asfaltovanie komunikácií bolo sčasti súčasťou projektu námestia a zvyšok je čisto projekt obce: úprava lipovej aleje arboristom, čistenie národných kultúrnych pamiatok, prezentácia radnice, úprava pred hasičskou zbrojnicou, plochy vo dvoroch obecných objektov, ako sú Dom remesiel a vedľajší objekt bývalej VUB. Takže drvivá väčšina územia bude už čoskoro po komplexnej rekonštrukcii. Celé to bude dotvárať funkčný, moderný a nový prvok centra obce.

**Znamená to, že na tieto súčasné finančne náročné „nadpráce“ musela naša samospráva svojimi rozhodnutiami skutočne v minulosti kdesi ušetriť, finančné prostriedky odložiť a aj ich rozumne čerpať. Nie každá obec, alebo presnejšie, málokto rá obec na Slovensku má to šťastie, že je v takej dobrej finančnej kondícii ako Slovenská Lupča, ktorá svoje prostriedky konečne investuje do svojho viditeľného rozvoja.**

Do úradu som po prvýkrát nastúpil v roku 2018 a už odvtedy som aj napriek mnohým potrebným a realizovaným investíciám staval na tom, že bude potrebné mať niečo v zálohe pre projekt námestia. Za predchádzajúce obdobie sa mi podarilo ušetriť cca pol milióna eur a druhý pol milión eur obec získala z predaja pozemkov Národnej diaľničnej spoločnosti.

Aj keby sa to nebolo udialo, obec je z pohľadu úverovej zaťažnosti vo veľmi dobrej kondícii, takže aj využitie bankových zdrojov by bolo prichádzalo do úvahy. Aj dnes si myslím, že by obec mala využiť bankové zdroje a tie mať pripravené na investičné aktivity, kým ich ešte možno získať za dobrých úverových podmienok.

**Áno, plocha, ktorú Slovenská Lupča v rámci námestia a rekonštrukčných prác má, je neuveriteľne veľká, a komplexné sfunkčnenie prvej a druhej etapy si vyžiadalo veľké investície. Ale z vašich slov vyplýva, že obavy obyvateľov ostatných častí obce, ktorí už dlho hľadajú vôľu obce a možnosti jej ďalších investícií v blízkosti ich nehnuteľností, nemusia byť opodstatnené. Ostane teda aj na iné?**

Obec sa snaží svoje kapitálové výdavky projektovať na každý rok. Máme ich naplánovaných za takmer 5 miliónov eur. Avšak ich postupnosť sa odvíja od dostupných zdrojov, ktoré sa každý rok menia, alebo závisia od výsledku hospodárenia za predchádzajúce obdobie. Samozrejme, snažíme sa racionalizovať výdavky na projekty aj tým, že sa uchádzame o mimorozpočtové zdroje financovania prostredníctvom rôznych výziev. Samozrejme, nedá sa reagovať na každú, ktorá je vyhlásená. Pevne verím, že sa nám to podarí rozumne nastaviť tak, aby sme našu obec opäť posunuli vpred.

**Vráťme sa ale k námestiu. Položím priamo konkrétne otáz-**

**ky, ktoré sama často počúvam. Napríklad, prečo sa popri hlavnej ceste navrhlo pozdĺžne parkovanie? Ľudia považujú šikmé parkovanie za výhodnejšie a súčasný návrh kritizujú, preto v tejto súvislosti mnohí považujú napríklad aj také stĺpiky vedľa evanjelického kostola za nezmyselné.**

Príprava odstavných plôch, tak ako ju vnímame a vidíme dnes, nie je žiadnou novinkou. Rokovania za účasti zúčastnených strán, ako sú Banskobystrická regionálna správa ciest (BBRSC), Dopravný inšpektorát, BBSK, sme k tejto téme začali už pred viac ako 1,5 rokom. Z týchto rokovaní a požiadaviek dotknutých strán dopravný inžinier pripravil komplexný návrh dopravného riešenia v centre obce. Parkovacie miesta, ktoré sa plánovali pozdĺž cesty 3. triedy (v správe BBRSC), ktorá vedie priamo cez obec, smeli byť len a len vo forme pozdĺžnych odstavných plôch, nakoľko iný variant by z pohľadu bezpečnosti a stanoviska Dopravného inšpektorátu ani nebol býval umožnený a schválený. Stĺpiky vedľa kostola sú po prvé súčasťou projektu, a po druhé neviem, komu by mali prekážať, keďže sa tam parkovať nedá, lebo je tam 20 cm vysoký obrubník. Naopak, veľmi sa teším, že sa v centre našej obce konečne usporiada doprava.

**Pred pár dňami sa nové osvetlenie čiastočne sfunkčnilo, a keďže bývam priamo na námestí, musím povedať, že ľudia sa počas večernej prechádzky zastavovali oveľa viac, posedávali na lavičkách a fotili sa. Naskytol sa zrazu úplne nový pohľad. A to ešte prídu na rad iné svetlá, ktoré atmosféru umocnia zospodu. Sprezdžala to však opäť kritika, ktorá**



► **smerovala k počtu svetiel, pozíčných svetelných bodov a nákladov spojených s energiami, potrebnými na ich prevádzku. Ako je to ošetrené?**

Ja sa nesmierne teším zo skutočnosti, že tá naša centrálna zóna, námestie, začína byť naozaj námestím. Jednoducho plochou v centre obce, ktorá slúži domácim, návštevníkom, deťom a rodinám na prechádzky, oddych a relax, a následne možno piknik v tráve či letné kino. Čiže, večerná šedá obec sa mení na pekné, moderné, svieže a svetlé miesto stretávania ľudí. Čo sa týka rozsahu, tak to ešte len rozsvietime, lebo zatiaľ je to ešte iba prvá časť. Pridá sa aj park na Lichardovej ulici, časť okolo nového detského ihriska, zemné svetlá, ako aj osvetlenie oboch kostolov. Či je svetiel veľa alebo málo, o tom polemiku viesť nebudem. Zrejme každý z nás má na to svoj vlastný názor a ten nikomu vyhovárať nebudem. Je to naprojektované od-

borníkmi, vypočítané na získanie dostatočnej intenzity osvetlenia vo verejnom priestore, aby sme dosiahli efekt, o ktorom som písal. Náklady na prevádzku predstavujú pri plnom osvetlení objem financií vo výške 166 eur mesačne a financované budú z rozpočtu obce. Ale keďže hovoríme o dostatočnej svetelnej intenzite, je možné, že niektoré lampy z verejného osvetlenia vypneme, vďaka čomu získame určité úspory.

► **Skúsme z iného súdka. Podujatia a návštevnosť. Čo taký Turíchny jarmok? Niektorí ľudia sa pozerajú na funkčnosť priestoru - riešia stánky, množstvo ľudí, polohu pdíi...**

Jarmok bol práve jedným z dôvodov, prečo sme sa snažili dostať v území do rovnakej nivelety, čiže netvorit bariery, stupienky a vysoké obrubníky na chodníkoch, aby sme zabezpečili optimálne umiestnenie stánkov, ale aj bezpečnosť

pohybu v území. Je pravda, že rozmiestnenie stánkov už nebude také ako doposiaľ, že sa vytvorí akási nová architektúra jarmoku a rozmiestnenie stánkov bude odlišné. Budúcoročný jarmok by sme chceli rozšíriť o nové priestory či dvory. Aby nám ľudia nepošliapali kvetinové záhony, budeme ich smerovať do koridorov.

► **Prvá etapa je už odovzdaná, dokončujú sa práce realizované nad rámec projektu. Medzičasom sa už spustila a čoskoro bude finišovať II. etapa prác, ktorá má byť hotová do konca decembra. Ľudí trápia vjazdy do domov, ktoré považujú za veľmi úzke a v niektorých častiach aj za pomerne nebezpečné vzhľadom na hlboký odvodňovací rigol, ktorý sa obnovuje popri ceste. Viem, že sa to bude riešiť. Ako?**

Musím povedať, že sa úprimne teším, že sa nám po toľkých rokoch

podarilo dostať našu obec do nového šatu. Osobne som veľmi spokojný a teším sa hlavne na budúci rok, keď sa všetka nová zeleň začne ukazovať vo svojej plnej kráse. Koniec roka je veľmi, ale naozaj veľmi dynamický. Blížime sa k záveru aj II. etapy a musíme veriť, že počasie k nám bude naďalej zhovievavé, aby sa práce mohli úspešne realizovať. Teraz k tým vjazdom. Musím konštatovať, že projekt nepočítal so zachovaním takých širokých vjazdov ponad odvodňovací rigol, ako ich mali svojpomocne vybudované obyvatelia tejto lokality. Preto sme hľadali riešenie a zdroje, ako to urobiť tak, aby sme uspokojili občanov. Bolo navrhnuté riešenie vybudovania betónových čiel, ktoré umožnia rozšírenie vstupných priestorov do územia. Tým by sme mali zabezpečiť dostatok priestoru a bezpečnosť, ako aj lepší pocit pri prejazde.

Zhovárava sa Erika Lamperová  
Foto autor a Milan Vráb

► Pokračovanie z 1. strany

**Atraktívou raz budú ľaliovníky**

„Výsadba nových stromov je určite magická, a hlavne, keď to funguje tak, ako má, je to nádhera. Tým chcem povedať, že lipové stromoradie sa končí na Lichardovej ulici, kde sa vysadili lipy, ale nie sú to lipy, ktoré sa vám predstavujú ako veľikánske stromy, ktoré sú vysadené v stromoradi. Je to lipa malolistá 'Greenspire' vhodná do mestských výsadiel, ktorá veľmi dobre znáša súčasné zaťaženie, ale svojím menším vzrastom a pyramidálnou korunou si ponechala svoje hlavné atribúty“, hovorí ďalej a dodáva: „Za zmienku stojí aj strom s ľubivým názvom ľaliovník tulipánokvetý (*Liriodendron tulipifera*), ktorý je vysadený na dvoch miestach. Jedno z nich je za evanjelickým kostolom v kruhovej výsadbe. Na tomto mieste sa bude vynímať aj v budúcnosti svojou krásnou korunou, pod ktorou si určite radi posedíte na kruhovej lavičke. Okrem zaujímavého krojených listov sú ešte zaujímavejšou atrakciou jeho tulipánovité žltozelené kvety s oranžovým plamienkom v ich spodnej časti.“ Na kvety si však podľa jej slov ešte musíme trochu počkať, lebo začína kvitnúť až vo svojich 10-tich, ba niekedy v ešte neskorších rokoch života. „Všetci si však uvedomujeme, že takéto výsadby sa robia aj pre naše ďalšie generácie.“



Erika Mňahončáková

**Ovocný druh - ruža vráskavá**

Krásna je aj kompozícia z výsadiel trvaliek, drevín a krov, lemujúca chodníky do katolíckeho kostola. Svoju hlavnú rolu bude tvoriť polo drevitá trvalka s názvom *Perovskia*. Je to nádherný druh so vzpriameným rastom a pekným striebřistým listom. Počas leta až do neskorej jesene bude obsypaná fialovo-modrými kvetenstvami, ktoré budú lákať rôzne opeľovače. V iných záhonoch určite upúta najobľúbenejšia trvalka ostatných rokov, ktorou je echinacea (*Echinacea purpurea* 'Magnus'). Rastliny kvitnú bohato počas celého leta až do jesene. Sú veľkým lákadlom pre včely a motýle. „Veľkú rolu vo výsadbách tvoria aj ruže. Je to predovšetkým ruža vráskavá (*Rosa rugosa*), ktorá sa radí aj medzi menej známe ovocné druhy. Vyniká svojou nenáročnosťou na pestovanie a vysokou nutričnou hodnotou plodov. Vedeli ste,

že v jej plodoch sa nachádza hlavne vitamín C, ktorého hodnota presahuje 1 000 mg%?“ Pre zaujímavosť uvedieme, že ak porovnáme obsah vitamínu C s citrónom, tak ten má jeho obsah len na úrovni okolo 40 mg%.

**Na zmeny sa treba tešiť**

„Taktó by sa dalo zastaviť pri každej jednej rastline, pretože každý druh je niečím zaujímavý. Druhovú pestrosť by sme nemali mať len vo svojich záhradách, ale je potrebná aj vo verejnej zeleni. Na začiatku celého procesu sa uplatnili architekti, právnici, stavebníci či sadovníci. V ďalších rokoch to bude na správe zelene obce, ako sa bude realizovať údržba a udržateľnosť výsadiel,“ hovorí Erika Mňahončáková a dodáva: „V kútku duše si viem predstaviť aj možnosti, ako vás, občanov, zapojiť do dobrovoľníckej činnosti pri údržbe. Niekedy

však stačí mať iba pozitívny pohľad a elementárnu slušnosť správania. Mnoho myšlienok človeka je tvorených na základe prostredia, v ktorom sa pohybuje. Cieľom je povzbudiť a prijať tieto zmeny, tešiť sa z nich, prijať ich za svoje a byť pyšný na krásnu a vynovenú Slovenskú Lupču.“

**A ešte čosi**

Jar v obci bude určite farebná a to sa môže očakávať už v skorých jarných mesiacoch, lebo ako prvé na určitých zelených plochách vykuknú snežienky (*Galanthus*), ďalším krásnym efektom budú žlté krokusy (*Crocus*). Ak sa vám bude zdať, že na niektorých zelených trávnych plochách treba kosiť trávnik, tak určite nie, pretože sa bude čakať na jarné kvitnutie narcisov (*Narcissus poeticus*). Narcis, ktorý bude na daných plochách kvitnúť, určite poznáte zo záhradiek svojich starých mám, pretože to boli práve „starkiné“ TIE voňavé narcisy 😊 A keď budete prechádzať okolo týchto plôch neskôr a tieto jarné cibuloviny už nebudú kvitnúť a vy budete vidieť len suché listy, ktoré budú možno nevzhľadné, tak nebuďte nahnevaní, že sa nekosí. Vedzte, že aj cibuloviny potrebujú svoj čas na vyzretie, a uschnutím listov naberajú dostatok živín a energie na budúcoročné kvitnutie, aby vás aj o rok opäť očarili svojou omamnou krásou.

(emn, ela)  
Foto archív autorky

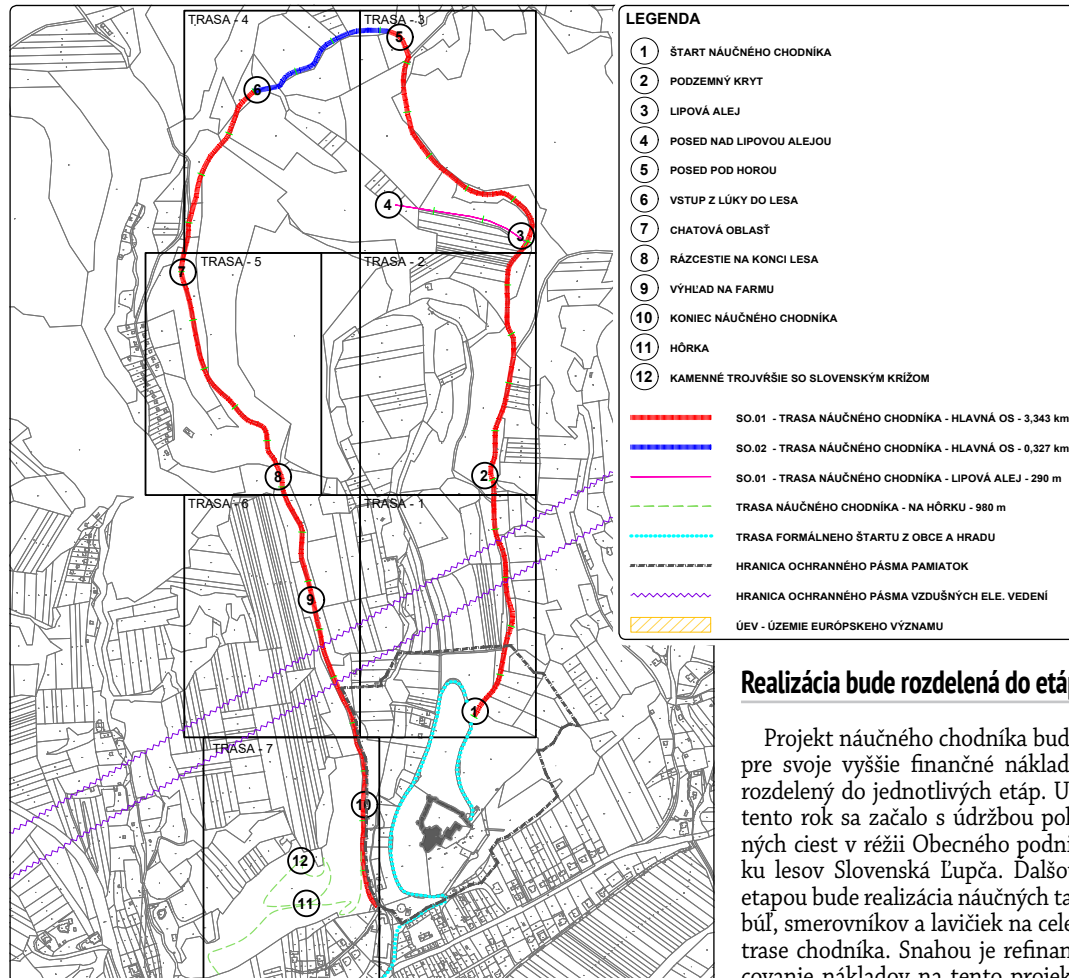
# Náučný chodník za hradom Ľupča

**SLOVENSKÁ ĽUPČA** - Snahou obce Slovenská Ľupča je rozvoj cestovného ruchu v území za hradom Ľupča, ktorá má prirodzené predpoklady na jeho rozširovanie a prepojenie na už existujúce body záujmu. A práve táto lokalita je na to priam predurčená. Aj preto sa obec a členovia Komisie Cestovného ruchu a podnikania téme náučného chodníka venujú už dlhšiu dobu.

Ľupčiansky hrad je hlavným akceleratorom rozvoja CR v celom regióne. Hrad každoročne navštívi viac ako 20-tisíc ľudí a je preto samozrejme, že návštevníci vyhľadávajú ďalšie aktivity v jeho okolí. Lokalita za hradom je na to priam predurčená, pretože poskytuje panenské turistické trasy s nádhernými výhľadmi a viacerými zaujímavosťami.

## Čakajú na vzkriesenie

„Spomeniem len nedávno vybudovanú lipovú aleju a historickú lokalitu Zverien, ktoré sa rozvíjajú správnym smerom vďaka nadšeniu ich patrónov,“ hovorí súčasný predseda komisie Vladimír Homola a doplní, že na svoje vzkriesenie čakajú aj ďalšie miesta v tomto území, ako napríklad podzemný kryt, kde sa dá realizovať originálna prezentácia civilnej obrany. Cieľom projektu náučného chodníka je zvýšiť atraktivitu riešeného územia pre návštevníkov a zároveň poskytnúť miestnym obyvateľom možnosť lepšie spoznať svoju vlastnú obec prostredníctvom edukačných a informačných tabúl. Obec v súčasnosti disponuje dokumentáciou pre územné rozhodnutie, ktorú vypracoval architekt Marek Danihel so svojim tímom z projekčnej kancelárie d.sing s.r.o.



## Trasa chodníka

Navrhovaná trasa chodníka má mierne svahovitý charakter a kopíruje existujúcu sieť turistických a cykloturistických trás, resp. hospodárskych lesných ciest. Chodník sa bude formálne začínať aj končiť na námestí v obci vo forme komplexného informačného panelu

a smerovníkov navádzajúcich na jeho trasu. V skutočnosti sa však náučný chodník začína pri veľkom dube na rázcestí asfaltovej prístupovej komunikácie k hradu a končí sa na hranici intravilánu obce v údolí pri ulici Pod Hôrkou. Riešená trasa je primárne umiestnená na parcelách vo vlastníctve obce Slovenská Ľupča.

## Realizácia bude rozdelená do etáp

Projekt náučného chodníka bude pre svoje vyššie finančné náklady rozdelený do jednotlivých etáp. Už tento rok sa začalo s údržbou poľných ciest v réžii Obecného podniku lesov Slovenská Ľupča. Ďalšou etapou bude realizácia náučných tabulí, smerovníkov a lavičiek na celej trase chodníka. Snahou je refinancovanie nákladov na tento projekt cez viaceré dotačné mechanizmy, zamerané na podporu turistickej a rekreačnej infraštruktúry malých rozmerov. V súčasnosti je napríklad aktuálna výzva na nenávratný finančný príspevok z Programu rozvoja vidieka SR 2014 - 2022 v rámci implementácie stratégie miestneho rozvoja, vedeného komunitou.

(vh)

Foto: archiv obce

# Pozor na nesprávne vykurovanie

**SLOVENSKO** - Obyvatelia obce, ktorí s príchodom zimy vykurojú svoj dom inak ako plynom alebo elektrinou, by si mali dávať pozor na to, čo vkladajú do pece. Nový zákon o ochrane ovzdušia už nadobudol platnosť a obyvatelia obce by mali vedieť, že za spaľovanie zakázaných druhov palív, ktoré produkujú vysoké znečistenie, môžu dostať nemalú pokutu.

Zákon nadobudol platnosť v polovici roka, a keďže vykurovacia

sezóna je tu, niektoré prevádzky, firmy, podniky ale aj domácnosti, budú musieť zásadne zmeniť svoje „vykurovacie“ návyky. Štát chce novelou efektívnejšie riešiť problémy so znečistením, preto po novom umožňuje napríklad aj vstup kontrolórov do bytovej jednotky.

## Pokuta od 500 do 5 000 EUR

V zariadeniach s tepelným príkonom do 0,3 MW po novom ne-

možno spaľovať napríklad uhoľné kaly a prach, hnedé uhlie či preplátky a druhotné palivá. Od 1. januára 2024 sa do zoznamu pridávajú aj tuhé druhotné palivá z odpadového dreva. V tomto prípade musí drevo spĺňať kvalitatívne požiadavky príslušnej vyhlášky. Biopalivá a obnoviteľné plyny domácnosti spaľovať môžu. Nahlásené problematické podniky a domácnosti budú riešiť priamo obce. Osobnú kontrolu vykoná na

podnet obce Slovenská inšpekcia životného prostredia alebo poverená odbornou spôsobilá osoba. Tí skontrolujú stav vykurovacieho zariadenia a v prípade podozrenia odoberú vzorky. Pred vstupom do obydlija musí poverená osoba predložiť poverenie alebo preukaz. Ak inšpekcia zistí spaľovanie zakázaných palív, môže príslušnej osobe uložiť pokutu vo výške od 500 eur do 5 000 eur.

(ela)

# Riešenie dopravy a parkovania v našej obci

**SLOVENSKÁ LUPČA - V nadväznosti na už publikovaný článok ohľadne riešenia parkovania v našej obci ponúkame verejnosti znovu na diskusiu niektoré postrehy a námety k spomínanej problematike a k celkovému riešeniu miestnej dopravy po miestnych komunikáciách.**

Už niekoľko rokov obec rieši dopravu na miestnych komunikáciách tak, aby to spĺňalo kritériá platného projektu dopravného značenia v obci. Ten bol odsúhlasený príslušným dopravným inšpektorátom policajného zboru, ktorý vydáva súhlas na umiestnenie dopravných značiek a riadenie dopravy v obci. Tým sa má dosiahnuť bezpečnosť cestnej premávky a jej účastníkov (vodičov a chodcov). Je mnoho miestnych komunikácií v obci, ktoré sú mnohokrát prispôbované danému stavu a okolnostiam, ktoré sa menia. Treba si pripomenúť stav pred 20 – 30 rokmi, keď v obci ani zďaleka nebola takáto frekvencia cestnej dopravy, resp. nebolo toľko áut ako teraz. Veľa rodín vlastní nie jedno, ale aj dve či tri autá, ktoré potrebujú priestor na parkovanie, čo spôsobuje čoraz väčší problém v premávke po uliciach. Viem, že pokroku sa nedá zabrániť, ale o to viac je potrebné zodpovednejšie k tomuto problému pristupovať.

## Obec má v platnosti VZN o spoplatnení

Čoraz častejšie sa stáva, že majitelia parkujú svoje vozidlá na zelených plochách, chodníkoch a miestnych komunikáciách, ktoré sa stávajú neprejazdnými hlavne pre záchranné zložky (zdravotníkov, hasičov). Aj keď ešte sú nejaké nevysporiadané pozemky pod cestami a chodníkmi, väčšina z nich je v majetku a správe obce. Vzhľadom na túto skutočnosť je obec povinná sa o verejné priestranstvá starať, udržiavať ich a umožniť tak ich bezpečné využívanie všetkými účastníkmi. Preto je legitímne, že obec rozhoduje, ako bude postupovať voči tým, ktorí tieto verejné priestranstvá trvale využívajú a tým ich aj často devastujú. Obec má platné VZN o spoplatnení využívania verejných priestranstiev, ktoré zatiaľ neuplatňovala na trvale parkujúce vozidlá obyvateľov. Postupnou renováciou, resp. budovaním nových ciest a chodníkov bude nutné, aby k tomu čo najskôr pristúpila a chránila tým svoj majetok pred znehodnotením. Veď sa len prejdite ulicami Hronská, Lupčianska, Lesnícka, Školská a Námestie SNP a spravíte si o tom svoj vlastný názor.

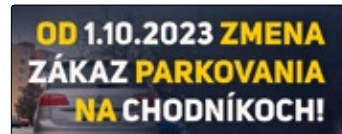
## Po ukončení bude obec krajšia

Práve teraz je to veľmi aktuálna téma, pretože sa končí projekt re-

talizácie námestia, a už teraz vidíme, ako niektorí nezodpovední účastníci cestnej premávky devastujú ešte len nedávno dokončené jednotlivé prvky projektu. Nechcem sa tu zaoberať otázkou, ktorá obyvateľov zamestnáva, prečo to je takto a nie inak, prečo taký typ dlažby a nie iný, prečo tam lavička a nie inde, prečo my to máme tak a iní inak, atď., lebo z mojich skúseností vo verejnej správe viem, že nikdy nebudú všetci spokojní. Viem však s istotou povedať, že po ukončení projektu bude naša obec krajšia a nové riešenie chodníkov a komunikácií bude lepšie ako predtým. Ale vrátim sa k téme. Úpravou centra Námestia SNP nastali niektoré zmeny v organizácii dopravy a parkovania. Obslužná komunikácia, tiahnuca sa od Lichardovej ulice pri Lesnej správe až po výjazd pred lekárnou, bude jednosmerná v uvedenom. Pri Lesnej správe bude vyhradené miesto na parkovanie autobusu objednaného na zájazdy, vystúpenia a výlety rôznych skupín obyvateľov obce. Pred MKS je zmenšená plocha na parkovanie, asi 5 - 6 miest, ale pribudlo aj 5 - 6 miest pred vchodom z hlavnej cesty a pred Reštauráciou u Beki.

## Miesta nepatria obyvateľom domov

Ďalej pribudli pozdĺžne parkovacie miesta pri parku SNP, priečne pri obchode Advik, priečne pri kve-



tinárstve a pozdĺžne okolo týchto parkov popri hlavnej ceste. Treba, aby sme si zvykli na tento smer príjazdu na tieto parkovacie miesta, ktoré nepatria obyvateľom bývajúcim v domoch v lokalite, ktorú spomínam. Sú to parkovacie miesta pre návštevníkov a zákazníkov týchto prevádzok. Pripomínam to znovu, aby nevznikli nedorozumenia len preto, že majiteľ vozidla z pohodlnosti nezaparkuje svoje auto pod bránu domu, kde býva. V prípade, že sa takýto jav bude opakovať, môže obec majiteľovi vyrubiť poplatok za využívanie verejného priestranstva. Treba ešte pripomenúť, že v platnosti je nový zákon o zákaze parkovania na chodníku, ktorého porušenie rieši mieste príslušné oddelenie PZ SR. Som presvedčený o tom, že v nikom, komu záleží na peknom prostredí a poriadku v obci, nevyvolá tento článok pohoršenie, ale že sa ľudia zamyslia nad tým, ako k tomu môžu prispieť a udržať ho pre nás všetkých. Dávajme svojim konaním dobrý príklad našim deťom. Nebudeme to ľutovať. Ďakujem. Budem rád, keď prejavíte svoj názor na e-mail: plakomcik@gmail.com.

Peter Lakomčík

# Krátko zo zastupiteľstva

**SLOVENSKÁ LUPČA - Poslanci Obecného zastupiteľstva sa počas uplynulých mesiacov po letnej prestávke stretli na viacerých zasadnutiach, ktorých témou bola predovšetkým najväčšia investičná akcia uplynulého obdobia v obci.**

Práce na prvej etape námestia boli totiž ukončené a spustením druhej etapy vyvstali mnohé nepredvídateľné technické okolnosti, ktoré práce na novom výzore plôch sprevádzali. Rozsah prác a ich dofinancovanie zo zdrojov obce boli teda horúcou témou rokovania. Téma financií obce sa poslanci venujú pravidelne, pričom ich v tejto súvislosti kompetentní informujú aj o stave rezervného fondu obce, ktorého povinnú tvorbu obci určuje zákon. Práve do neho totiž na zá-

klad rozhodnutí obecných zastupi-

## Rezervný fond obce

Najklasickejším príkladom použitia rezervného fondu je realizácia investičných akcií, na ktoré bolo potrebné vytvoriť si „rezervu“, čo je práve cieľom tvorby rezervného fondu. Prostriedky rezervného fondu v prípade schválenia ich použitia na investičné akcie alebo na rozvojové aktivity sa zapoja do rozpočtu cez príjmové finančné operácie, aby boli následne použité na úhradu kapitálových výdavkov, t.j. na krytie schodku kapitálového rozpočtu. Pre zaujímavosť uvedieme, že v Slovenskej Lupči k 13. februáru bola výška rezervného fondu 726 438,48 eur.

Medzičasom vzhľadom na investičné kroky obce počas roka sa jeho výška menila a po prijatí posledného októbrového Rozpočtového opatrenia č. 8/2023 je aktuálne v Rezervnom fonde nerozpočtovaný zostatok finančných prostriedkov vo výške 226 558,37 €. Svedčí to o veľmi dobrej finančnej kondícii obce.

## Sumu na dotácie neznižia

Poslanci sa počas zasadnutí okrem iného predbežne zhodli aj na výške sumy, ktorou z obecného rozpočtu v budúcom roku prispievajú na činnosť spolkov a združení, ktoré požiadali o poslancov dotáciu na svoju činnosť podľa platného všeobecne záväzného nariadenia obce. Vzhľadom na predbežne avizované „úsporné kroky“ štátu v budúcnosti poslanci celkovú sumu určenú na dotácie miestnych

aktivít spolkom síce zrejme nena-

## Dane sa budú zvyšovať

vyšia, ale v rozpočte ani neznižia. Takže dobrá správa je, že žiadatelia môžu v roku 2024 predbežne počítať so sumou, aká im bola poskytnutá v tomto roku. O konkrétnych prerozdeleniach budú poslanci rokovať až začiatkom budúceho roka.

(ela)

# Architektonicko-historický pohľad na farský Kostol Najsvätejšej Trojice

## 2. časť

**SLOVENSKÁ LUPČA** – V obci máme vďaka minulosti a našim predkom veľa historických skvostov, ktoré vnímame často iba ako budovy, stavby, zrúcaniny či pamätníky. Avšak pohľad do histórie ich vzniku, ako aj osudov, ktoré ich postihli, či na osobnosti, čo v nich pobudli, nám vie vo fantázii vytvoriť zmysluplnú tapisériu obrazov. Rozhodli sme sa teda na stránkach Lupčianskych zvestí, spoločne s kastelánom Hradu Lupča Vladimírom Homolom, postupne otvárať pokladnicu zloženú zo zozbieraných historických materiálov.

Už v predošlom čísle sme sa venovali objektu, ktorý v plnom rozsahu môžeme nazvať bielu perlu srdca obce. Je to farský Kostol Najsvätejšej Trojice, ktorého história obsiahla naozaj dlhé stáročia, a prejsť sa ňou aj s architektonickým výkladom je skutočne zážitkovým čítaním. Prinášame vám teda druhú časť nielen stavebného, ale aj historického rozprávania o tom, aký poklad tu máme.

### Hrobka rodu Tribelovcov

Za oltárom sa nachádza vchod, ktorý vedie do renesančnej kaplnky, kde je situovaný náhrobník s textom: „*Momentum Familiae Tribeliana... consorti suse charissimae et filiis erexit anno Chri 1618.*“ Z nápisu sa teda dozvedáme, že pamätník dal Tribel postaviť v roku 1618 nad kryptou Lupčianskeho kostola, kde odpočívajú kosti jeho manželky Rosiny, najstaršieho syna Gregora a ďalších synov Gašpara a Andreasa s presným uvedením rokov ich náhlej smrti. Renesančný náhrobník je vyrobený z červeného mramoru zo vzoru štuko lustro. Na dvoch stĺpoch spočíva trojuholníkový tympanón, ktorý z dvoch strán dotvárajú pylóny uložené na ich piedestáloch ženských hláv. V strede sa nachádza tabuľa so spomínaným nápisom.

### Vežové hodiny zničil požiar

Kostolná veža je v súčasnosti začlenená v stavbe. Jedným



Fotografia renesančnej výzdoby interiéru kostola Najsvätejšej Trojice, rok 1937.

podlažím prevyšuje západnú fasádu, ktorá následkom rôznych prestavieb objektu nie je jednotná. Na základe archívnych záznamov sa dozvedáme, že na vežu kostola boli v roku 1862 premiestnené hodiny z horného nádvorja hradu Lupča. No žiaľ, pri neskoršom požiari hodiny so šindľovou strechou a dreveným inventárom zhoreli. Rozhodnutím magistrátu sa podarilo celý kostol postupne obnoviť, ale nové vežové hodiny boli inštalované na vežu evanjelického kostola, čo vyvolalo pobúrenie vtedajšej katolíckej časti obyvateľstva.

### Náhrobné kamene odolali zubu času

V priestore pod vežou sú zamurované v stene tri renesančné náhrobné kamene, ktoré sa pôvodne nachádzali na iných miestach v kostole. Určite boli umiestnené na podlahe, o čom svedčí ich poškodenie zošliapaním. Presný popis textov na náhrobníkoch bol po prvýkrát zaznamenaný v Schematizmu historiku banskobystrickej diecézy na strane č. 204. Najstarším je epitaf Apolónie Dóciovej (dcéra Pavla Rubigalla), na ktorom sa vyníma vyobrazenie prilbice s kikirikajúcim kohútom. Druhý



3 renesančné náhrobné kamene v súčasnosti zamurované v stene.



Pamätník rodiny lupčianskeho hradného pána Gašpara Tribela v kaplnke na rodinu kryptou vo farskom kostole.

epitaf dala vyhotoviť manželka prefekta a zároveň kastelána Lupčianskeho hradu Krištofa Gutta. Kameň je značne poškodený, ale banské insígnie a dátum úmrtia Gutta (24. október 1591) sa dá rozoznať. Posledný zachovaný náhrobník patril provizorovi lupčianskeho panstva Imrichovi Arvayovi, ktorý patril do významnej rodiny, úzko spätý s panstvom i hradom Lupča.

### Zdabila ho vzácna výmalba

Je veľká škoda, že pôvodná renesančná výmalba kostola bola v polovici 20. storočia prekrytá bielym vápenným náterom. Jej dokonalosť a precíznosť zaznamenávajú fotografie z výstavy Staré umění na Slovensku, ktorá sa

organizovala v Prahe roku 1937. V súčasnej dobe vybavenie kostola pozostáva z neogotických oltárov a autorom poslednej maliarskej výzdoby, datovanej do roku 1945, je akad. maliar Edmund Massány. Na záver treba konštatovať, že architektonický vývoj Kostola Najsvätejšej Trojice je dokonale zasadený do historického kontextu regionálnych dejín Lupčianskeho panstva.

(vh, ela)

#### Spracované na základe:

HOMOLA Vladimír: Architektonicko-historický pohľad na farský kostol Najsvätejšej Trojice. IN: Slovenská Lupča. Ako si tu naživali 2. EDS. Ján Kováčik, Slovenská Lupča, 2020, s. 102 - 105

Archív Pamiatkového úradu SR, fond Zbierka fotografií

# Roky márne čakajú na príjazdovú cestu, hodnú 21. storočia

**SLOVENSKÁ LUPČA – Je prirodzené, že sa obyvatelia so svojimi problémami obracajú na poslancov a spoločne hľadajú riešenia. Stalo sa to aj pred pár týždňami, keď vo svojej pošte zástupcovia samosprávy dostali list od obyvateľov Záhradnej ulice, ktorí už roky márne čakajú na príjazdovú cestu, hodnú 21. storočia. Tá súčasná je totiž v katastrofálnom stave.**

Obyvatelia v ňom prejavili reálny záujem o výstavbu plnohodnotnej cestnej komunikácie a žiadajú poslancov o vecnú diskusiu na tému tejto horúcej problematiky na obecných zastupiteľstvách. Apelujúc na objektívne skutočnosti, riziká, úrazy či škody, ktoré ako dôkazy svojej dlhoročnej nočnej mory pripojili k listu, žiadajú o promptné riešenie problému.

### Oprávnenosť „ostrých“ názorov

Ako sa v liste uvádza, obyvatelia ulice Záhradná sa pravidelne stretávajú, pričom v diskusii najčastejšie rezonuje problematika katastrofálneho stavu cesty. „Verte, že situáciu nijakým spôsobom nepreháňame, iba vyjadrujeme slušným spôsobom vysokú potrebu jej vybudovania, a to v čo najkratšom možnom čase,“ píše za obyvateľov ich zástupca Michal Rusnák, a pokračuje: „Oprávnenosť ostrých názorov obyvateľov tejto ulice potvrdzujú, bohužiaľ, aj samotné fakty, ktoré sú v čase len ťažko odškriepiteľné. Napr., keď si zoberieme, v rámci obce Slovenská Lupča vzniklo v priebehu desaťročí veľa ciest a chodníkov. Pod niektorými z nich - podľa našich zistení - do dnešného dňa nie sú vysporiadané všetky pozemky. Potom sa ťažko akceptuje argument typu, že nestavia sa, lebo nie sú vysporiadané pozemky. A keď nie sú vysporiadané, tak prečo sa v priebehu času nevysporiadajú?“

### Bude nočná mora zažehnaná?

Okrem iného sa v liste píše: „Obyvateľom sa teda na jazyku oci-

tá viacero prirodzených pripomienok, ako napr.: „Obec má také isté nezmyselné odpovede, aké mala aj pred 30 rokmi.“; „Nie je ochota, nebýva tu nikto z nich.“; „Nemajú na tom záujem.“; „Naša ulica je len naplavenina.“; „Kašľu na nás.“. Obyvatelia Záhradnej ulice, ktorí sa už odmietajú uspokojiť s prechodnými riešeniami vzniknutej situácie, sami upozorňujú aj na súčasné zákony v rámci vyvlastňovacieho konania vo verejnom záujme. Faktom je, že pri tvorbe registra investícií obce Slovenská Lupča, ktorý je zoznamom investičných akcií na roky 2023 - 2025, sa poslanci spolu so starostom obce už v minulosti jednoznačne zhodli, že práve Záhradná ulica bude vôbec jednou z prvých najväčších investícií, ktoré treba naozaj urgentne riešiť a postupne realizovať. V tomto prípade odhadujú investíciu priamo z rozpočtových zdrojov obce v sume 300-tisíc eur, pričom sa nevylučujú ani externé či úverové zdroje. Ako sa v poznámke registra investícií k tejto investičnej akcii uvádza, vybudovaniu novej komunikácie predchádza výkup pozemkov, osadenie obrubníkov, vybudovanie lôžka a osadenie sietí a prípojok. Ak všetko pôjde podľa zámerov kompetentných a finančné zázemie obce nezasiahne čosi, čo nedokáže tunajšia samospráva ovplyvniť, je viac ako zrejmé, že problém Záhradnej ulice a nočná mora jej obyvateľov bude konečne v dohľadnej dobe zažehnaná.

(ela)



# Stvorenie, bez ktorého by vraj neexistoval svet



**SLOVENSKÁ LUPČA – Vedeli ste, že tradícia oficiálneho Včelárskeho spolku trvá v Slovenskej Lupči bez prerušenia už od roku 1930? Je az nepochopiteľné, že za 93 rokov si to malé stvorenie, ktoré, hoci v mnohých ľuďoch vyvoláva hrôzu, no bez ktorého by svet nebol svetom, aký ho poznáme, zapaluje za svoje prežitie ďalšie a ďalšie lupčianske generácie. Presne ako v posledné októbrové dni, keď tunajší včelári v spolupráci s obcou opäť nakúpili 350 rožkov a vymiešali 7 kil masla s rovnakým, 7-kilovým množstvom medu. A krájali a natierali, lebo „medové raňajky v škole a škôlke“ sú pre deti tým najlepším štartérom záujmu o včielku medonosnú.**

Tentoraz im s výkladom počas dňa remesiel prišli pomôcť lektori Peter Majer a Jaroslav Pásler z banskobystrickej Strednej odbornej školy pod Bánošom, ktorá sa ako jediná na Slovensku venuje učebnému odbor Včelár, Včelárka. Zaujímavosťou je, že školu ocenili aj v kanadskom Montreale, kde získala zlatú medailu za knihu o nechemickom ošetrovaní včelstiev.

## Pochopiť život včely

Včely sú jedným z najdôležitejších článkov celého ekosystému a hovorí sa, že ľudia starostlivosťou o ne môžu pomôcť zlepšiť svet. A presne toto je jeden z dôvodov, prečo naši včelári neúnavne venujú deťom svoje skúsenosti, pozornosť i čas. Nuž, a pochopiť život včely je niekedy nekonečným, veľmi zaujímavým a poučným dokumentárnym filmom, ktorý v každej svojej epizóde prináša vysvetlenia

dovtedy známych, ale v skutočnosti absolútne neobjavených faktov. Veď posúďte sami. Vedeli ste, že zadymením úľa kvôli svojej vlastnej bezpečnosti a z obavy pred útokom a bodnutím včelár včelu vlastne ani neuspí, ani neutlmí? Keď včely cítia dym, dostanú sa do defenzívneho režimu, pretože zápach dymu im poskytne falošné znamenie, že úl bude spálený. Preto sa snažia zachrániť toľko medu, koľko dokážu. Na syntézu jedného kilogramu vosku je potrebné desať kíl medu a tento vosk včely budú potrebovať na stavbu úľa na inom mieste. Dymenie teda včelám sťažuje bodnutie, pretože sú preplnené medom.

## Poplašný feromón

Ďalšou pravdou je, že vždy, keď majú včely podozrenie na problém, vydajú poplašný feromón, ktorý odošle správu. Tým spôsobia, že aj ostatné včely z ich rodiny sa stanú ostrážiteľmi a rozrušenými. Tento poplašný feromón je spôsob, ktorým včely navzájom komunikujú. Dymenie pomáha narušiť túto komunikačnú linku, čím sa včelári chránia pred tým, aby ich včely bodli. A chránia tým aj samotné včely, pretože je známa skutočnosť, že včely po uštipnutí umierajú. A dôležité je aj to, že keď vás včely zrania, je potrebné oprat' odev skôr, ako sa znova priblížite k úlom, pretože včely môžu opäť cítiť feromón, ktoré zostali na vašich šatách. Mimochodom, prerušenie včelej komunikácie, spôsobené dymom, je len dočasné. Hneď ako dym zo vzduchu zmizne, včely majú tendenciu obnoviť svoju feromónovú citlivosť do 10 až 20 minút.

## O slovenský med mali záujem

Boli to práve brtníci, čo sa kedysi snažili priblížiť včelie hniezda k svojim domovom. Najprv v častiach kmeňov stromov, ktoré odrezali v lese, no postupne dlabali kláty a robili úle s tvrdých dosiek či slamy alebo prútia. Veľkú mieru poznatkov dali včelárstvu aj mnisi v kláštoroch a skúsenosti rozširovali aj vídiecki kňazi alebo svetskí vzdelaní a študovaní učitelia. Patril k nim aj lupčiansky rodák Daniel Gabriel Lichard (1812 – 1882), evanjelický farár, vydavateľ a novinár. O slovenský med mali záujem aj Turci počas svojej nadvlády v Uhorsku a rozvoj včelárstva začali podporovať aj samotní panovníci. Mária Terézia včelárskymi patentmi v rokoch 1775 a 1776 a Ferdinand V. v roku 1836, ktorým zrušil daň zo včiel.

## Med sýtil sirotu na zámku

Okolie Slovenskej Lupče, v minulosti ešte bohatšie na lesy, dovoľuje predpokladať, že včely, brtníci a potom včelári tu boli len veľmi dávno. Rovnako ako mnisi v lupčianskom kláštore, ktorí sa venovali včelám. Avšak písomné záznamy o histórii chovu včiel siahajú až do 19. storočia, keď každé malé gazdovstvo či remeselnícka rodina vlastnili 2 - 3 kláty so včelami pre vlastnú potrebu a včelstvá sa dedili z generácie na generáciu. Až na začiatku 20. storočia sa začalo včeláríť vo väčšom množstve. Veľký včelín stál aj v zámockej záhrade – pred hlavným chodom do zámku na lúčke oproti letohrádku - a v ňom početné včelstvá (50 rodín) pomáhali sýtiť aj na zámku



sídliače sirotu a neskôr chovancov Výchovného ústavu pre chlapcov. V období hospodárskej krízy nastal problém s cukrom na kŕmenie včiel. Cena išla veľmi hore a včelári začali vnímať výhody členstva v spolkoch. Najbližší z nich bol v Radvani, no preprava cukru do Slovenskej Lupče bola náročná. Aj preto z iniciatívy učiteľa Samuela Czambela začal 5. januára 1930 svoju činnosť Včelársky spolok pre Slovenskú Lupču a okolie.

## Vysádzali stromy aj rastlinky

Spolok mal na začiatku 23 členov a okrem lupčanov sa doň prihlásili najmä horári z okolia a podbrezovskí robotníci a v ďalších rokoch aj včelári z Lubietovej, Priechoda, Podkoníc, Šalkovej, Seliec, Mólče, Moštenice, Hiadľa, Lučatina, Medzibrodu, Brusna, Pohronského Bukovca, Ráztoky, Nemeckej, Dubovej, Balážov a Kališťa. Prvým predsedom spolku sa stal riaditeľ miestnej pobočky Národnej banky a starý včelár-praktik Samuel Cambel (Trubíny – Kosorkin), konateľom učiteľ Samuel Czambel (Gáborovie), no a pokladníkom Anton Polák, prednosta železničnej stanice. Toho po dvoch rokoch nahradil Ján Polóny (Zajac) a funkciu zapisovateľa a pastvového referenta prijal mladý učiteľ Emil Plander. Vedenie spolku obstarávalo lacnejší cukor na jesenné zakŕmenie, objednávalo včelárske potreby a staralo sa aj o pastvu včiel. Okrem toho včelári vysievali objednané semená medonosných rastlín na prenatáť pozemky v okolí Lupče a Podkoníc. Vysádzali kríky a stromy. Už v roku 1934 na roli Pod vršky zasiali 60 kg datelinoviny esparzety a zakúpili 100 lúp. O tri roky neskôr obstarali javory a v roku 1938 sto agátových sadeníc, ktoré vysadili pod Hôrkou, na Zábreží a za mostom cez Hron. V nasledujúcich rokoch vysievali facéliu a komonicu bielu. Takto s malými prestávkami pokračovali až do roku 1967. Vtedy





stúpila cena sadeníc a semien do neúnosnej výšky a ťažkosti boli aj s pozemkami na prenájom.

### Vojna priniesla príbehy

V povojnových rokoch prišla na včelárov a ich včelstvá pohroma v podobe nebezpečnej roztočkovej nákazy a moru včelieho plodu. V tomto období tunajší včelári začali stagnovať. Príčinou boli vojnové udalosti, v dôsledku ktorých mnohým včelstvám chýbali gazdovia. Pridružili sa aj ťažkosti s cukrom a neúnosne sa zvyšoval aj poplatok za členstvo v spolkoch. Pamätníci tejto doby si rozprávajú rôzne príbehy a jeden z nich je o Viliamovi Komorovi z Kališťa. Prežil vypálenie dediny v snehovom bunkri za domom a prežila tam aj jeho ťažko chorá manželka. Za spáleniskom domu našiel po odchode vojakov v záhrade 20 neporušených úľov s včelami. Uchýlil sa k príbuzným do Podkoníc a každý deň pešo putoval opatrovať včely. Tie mu z vďaky v lete dali toľko medu, že z peňazí zaň utŕžených mohol začať v Slovenskej Lupči stavať nový dom. V prvých povojnových rokoch už včelári dostávali na udržanie jedného včelstva 7-kilovú dávku cukru znehodnoteného denaturovaným liehom. Vďaka tomu sa úroveň chovu zvyšovala a udržala sa na predvojnové úrovni.

### Dve tisíce včelstiev

Naši včelári sa o svoje včely starali nepretržite, ale spolková činnosť ožívala len veľmi pomaly.



V roku 1953 spolok stratil svoju samostatnosť. V Banskej Bystrici bol založený okresný včelársky spolok a Včelársky spolok pre Slovenskú Lupču a okolie sa stal jednou z obvodných skupín okresného spolku. Odvtedy sa v kresle predsedu vystriedali Martin Vondrovic, Ján Sýkora, Samuel Štefán, Viliam Hrekel, Jozef Budaj, Zigmund Solárik, Pavol Mackovič, František Bruchánik, Jozef Polievka, Dominik Krétik, Ján Michálik a Ján Barla. To sa už písali roky 1986 – 1991. Podľa štatistických údajov v roku 1950 bolo v obvode evidovaných 591 včelstiev. A pre zaujímavosť uvedieme, že v roku 1975 to bolo už 2157 včelstiev. Reálny počet včelárov však štatistiky neuvádzajú. Dôvod je na tie roky prirodzený – vtedajšie platné predpisy totiž prikazovali, že včelár, vlastniaci viac ako 5 a neskôr viac ako 15 včelstiev, musel podávať na miestnom národnom výbore daňové priznanie a platiť dane. Nuž a mnohí, ktorí ich mali



viac, jednoducho včelstvá rozpísali na svojich príbuzných a známych. Úctivé by bolo v tejto chvíli vymenovať aj ďalších vedúcich predstaviteľov lupčianskeho včelárstva. V roku 1991 sa predsedom stal Dušan Murgaš z Brusna a v roku 2002 výbor poveril touto funkciou Milana Šejirmana. Po Dušanovi Adamíkovi sa stal tajomníkom na štyri roky František Horčín a potom Michal Dávid st. Od roku

2008 je tajomníkom Juraj Koziak. A práve posledný menovaný, spolu s ďalšími včelármi, stál skromne pred pár dňami so svojou vnučkou, ktorá žije v Čechách, v stánku vo vestibule tunajšej základnej školy na tohtoročných Medových raňajkách, kde spoločne detom natierali rožky medom vymiešaným s maslom. „Tak toto je brutálny rožok, mňam,“ zhodnotil nadšene jeden z malých školákov s úsmevom a s plnými zalepenými ústami bežal so spolužiakmi do triedy počúvať, ako to vlastne v tom úli je.

\*\*\*

Je naozaj úžasné, že títo ľudia neúnavne vstúpajú deťom veľmi nenápadne, ale s láskou to, čo je pre nás všetkých viac ako dôležité – pochopenie a úctu k včele medonosnej. K stvoreniu, bez ktorého by vraj neexistoval svet.

**Erika Lamperová**

**Foto autor a archív (jk)**

*Spracované podľa Pamätnej publikácie k 80. výročiu organizácie: Osemdesiat rokov organizovaného včelárstva v Slovenskej Lupči*

## Zoznam pripravovaných kultúrnych akcií

- 30.11 - 02.12.2023** - Výročie DFS Drienka
- 06.12.2023** - Obecný Mikuláš
- 08.12.2023** - Vianočné trhy Základnej školy S. Cambela
- 09.12.2023** - Vianočné trhy obecne
- 09.12.2023** - Derniéra výročia DFS Drienka
- 10.12.2023** - Divadlo „Vianočné tajomstvo krbu“
- 13.12.2023** - ZUŠ - vianočný koncert
- 22.12.2023** - Vianočný koncert Základnej školy S. Cambela
- 01.01.2024** - Novoročný prípitok

(jh)

PRI PRÍLEŽITOSTI BÍZIACICH SA SVIATKOV VIANOČ SI VÁS SRDEČNE DOVOEJUJEME POZVAŤ NA UVEDENIE ZYKOSLOVNÉHO VIANOČNÉHO PROGRAMU DFS DRATVÁRIK POD NÁZVOM

# „RADUJME SA, VALASI!“

DŇA : 10.12.2023  
V RÍMSKO-KATOLÍCKOM KOSTOLE V SLOVENSKEJ LUPČI  
ČAS : 14:00




## Výzva k storočnici

Milí spoluobčania, hovorí sa, viac ľudí viacej vie, preto sa obraciam na vás všetkých.

Naša organizácia Červeného kríža v Slovenskej Lupči v roku 2024 oslávi presne 100 rokov od jej založenia. Keďže si jej založenie chceme pripomenúť slávnostnou schôdzou, chcem vyzvať každého, kto má akékoľvek poznatky o jej vzniku, fotografie a podobne, aby sa mi ozval či už osobne, alebo na telefónne číslo 0903 017 689.

**Predsedníčka Červeného kríža  
Elena Pašková**



# Vznikla u nás Jednota dôchodcov na Slovensku – základná organizácia

**SLOVENSKÁ LUPČA** - Viete o tom, že v našej obci je až 24 percent obyvateľov nad 60 rokov? Aj to je jeden z dôvodov, prečo bola v marci tohto roku u nás v obci založená Základná Organizácia JDS Slovenská Lupča. Jej poslaním bude okrem iného aj vytvárať rôznorodý priestor na sebarealizáciu starších obyvateľov obce, ktorí chcú byť aktívni aj dôchodkovom veku.

Treba uviesť, že táto základná organizácia je súčasťou existujúcej štruktúry Jednoty dôchodcov na Slovensku na vyšších úrovniach – okresnej, krajskej aj ústrednej. Na ustanovujúcej schôdzi sa zúčastnilo 20 občanov. Účastníci sa oboznámili s poslaním a Stanovami Jednoty dôchodcov na Slovensku, ktorými sa budú vo svojej činnosti riadiť, zvolili si výbor organizácie a navrhovali akcie do plánu práce.

## Dôchodcovia a sympatizanti

Naša JDS pomáha občanom pri príprave na život a prácu v dôchodkovom veku. Vytvára podmienky na realizáciu záujmov starších občanov – dôchodcov. Spolupracuje so samosprávou a inými orgánmi štátnej správy. Vedie starších ľudí k vzájomnej pomoci, pomáha im vytvárať možnosti sebarealizácie. Podieľa sa na organizovaní zdravotnej, rekondičnej, kúpeľnej



Návšteva Mestskej veže v Brezno1 Autor Ladislav Oravský.

a rekreačnej starostlivosti o dôchodcov. Podporuje kultúrno-spoločenské aktivity v jednotlivých formách. V súčasnosti má naša organizácia 88 členov. „Členmi sa môžu stať dôchodcovia a sympatizanti, ktorí sa stotožňujú s cieľmi, programom a Stanovami JDS na Slovensku. Radi vás medzi sebou privítame. Členstvo v našej organizácii je dobrovoľné a podmienkou jeho vzniku je prihláška za člena a zaplatenie členského príspevku,“ uviedla predsedníčka Elena Oravská. Napriek tomu, že organizácia v Slovenskej Lupči je pomerne mladá, aktivít svojim členom od marca ponúka neúrekom.

## Aktivít bolo a bude veľa

„Čo sme stihli v tomto roku? Okrem toho, že sme sa stretávali na schôdzach, lebo bolo treba akcie pripraviť nielen administratívne, ale aj organizačne, zriadili sme si nástenku, na ktorej informujeme našich členov o pripravovaných akciách. Spoločne sme navštívili koncert Lucie Bílej na Hrade Lupča, videli sme divadelné predstavenie na Akadémii umení v Banskej Bystrici, navštívili sme Mestskú vežu v Brezno a prehliadli sme si námestie Generála Štefánika,“ hovorí Elena Oravská a dodáva: „Viackrát sme sa boli kúpať v liečivej vode na kúpalisku v Rapovciach, využili sme organizovanie turistického

pochodu Mikroregiónom Pod Pánskym dielom zo Slovenskej Lupče do Podkoníc, navarili sme si spoločný guláš na chate v Lopušinách, kde nás prišiel podporiť aj pán starosta Roland Lamper. Okrem toho sme súťažili vo varení Luteránskej procesie ako tradičného lupčianskeho jedla. Niektorí členovia sa zúčastnili návštevy kláštora v Hronskom Beňadiku, zotavovali sme sa spoločne v kúpeľoch Piešťany a strávili sme aj krásne chvíle na návšteve nášho Hradu Lupča s veľmi hodnotným sprievodným slovom pána kastelána Vladimíra Homolu, ktorý nám umožnil po prehliadke posediť si pri kávičke v polovníckom salóniku. Boli sme na guláši v Hronseku, zúčastnili sme sa prehliadky speváckych zborov v Brusne, vypočuli sme si prednášku o čistej domácnosti bez chémie.“

## Dvere otvorené pre všetkých

Ako ďalej predsedníčka uviedla, najbližšie ich čaká návšteva Divadla J. G. Tajovského vo Zvolene s divadelným predstavením Ženský zákon. Okrem toho spoločne pripravujú tvorivé dielne na adventnú tému: „A uvaríme si spoločne aj vianočnú kapustnicu. A čo do budúcnosti? Ďalšie zaujímavé podujatia budú vždy oznámené na našej nástenke. Môžete sa aj vy aktívne zapojiť do tvorby plánu práce na budúci rok. Pre všetkých máme dvere otvorené.“

(eor) Foto archív autorky



Ženy na kúpalisku v Rapovciach Autor Elena Pašková.



Guláš v Lopušinách Autor Judr. Marián Mikloško.

# PodĎakovanie z domova dôchodcov

**SLOVENSKÁ LUPČA – Dom dôchodcov a dom sociálnych služieb, ktorý svojim klientom v Slovenskej Lupči poskytuje starostlivosť, usporadúva pre nich aj chvíľky venované kultúrnemu programu. Aj tentoraz to tak bolo v predposledný septembrový piatok, keď sa o program postarala trojica harmonikárov.**

„Prijemné jesenné obdobie nám v to dopoludnie spríjemnili traja páni - Ivan Priesol, rodák zo Slovenskej Lupče, ktorý dlhé roky žil v Kanade, Peter Solárik, rovnako zo Slovenskej Lupče, a Ivan Pacek z Hronseka,“ uviedla riaditeľka Denisa Hrašková a dodala: „Zahráli nám na harmonikách, zaspievali. My sme sa k spevu pridali, tí mladší

si zatancovali a u starších sa objavila aj slzička.“ Podľa jej slov si všetci vystúpenie naozaj užili, a preto našim prostredníctvom trojici umelcov verejne ďakujú: „Pán Ivan Priesol, sme vám nesmierne vďační, že každý rok, keď to situácia umožňuje, prídete medzi nás a spríjemníte nám inak všedné dni.“

(dh)



## Spomienka

„Možno sme vás stratili, ale váš duch žije dlho po tom, čo ste preč...“



V roku 2023 by sa naši rodičia dožili okrúhlych výročí. Mama **Blažena Bruchániková 91 rokov** a otec **František Bruchánik 100 rokov**. Spomíname a za všetko ďakujeme.

Deti s rodinami.

## Spomienka

„A za všetko, za všetko ďakujem. Za lásku, aká bola, za život, aký bol...“



Uplynulo už 13 rokov, čo nás navždy opustil náš drahý manžel a otec **Igor Dobiš**.

S láskou spomína Eva, dcéra Michaela s rodinou, syn Patrik s rodinou a vnúčatka Emuška a Filipko, ktoré si síce nepoznal, no v srdci si ňa obe nosia.

## PodĎakovanie

„Odchádzam za svetlom, kdesi v dialke splyniem s ním. Tým, ktorých milujem, na cestu posvietim...“

Dňa 13. októbra sme na poslednú cestu spoločne odprevadili **Igora Boboka**. Aj touto cestou sa chceme úprimne poďakovať všetkým, ktorí mu prišli spolu s nami povedať na jeho ceste posledné zbohom.

Smútiaca rodina.



## Vitajte drobčeka

**SLOVENSKÁ LUPČA – Uplynulé mesiace priniesli do života našej obce aj roztomilé potešenie v podobe narodených bábätiek.**

Rady obyvateľov Slovenskej Lupče sa ich príchodom rozrástli o deťv novorodencov.

Z toho bolo 6 chlapčeka a 3 dievčatka. Vitajte, drobčeka, prajeme vám, aby ste boli medzi nami šťastní a spokojní.

(ela)



## Opustili nás

Za uplynulé mesiace sme sa rozlúčili s týmito obyvateľmi Slovenskej Lupče:

- Soňa Štefányová** vo veku 87 rokov
- Roman Brucháč** vo veku 34 rokov
- Ján Debnárik** vo veku 76 rokov
- Milan Foltáni** vo veku 74 rokov
- Dominik Pikua** vo veku 71 rokov
- Anna Rafajová** vo veku 69 rokov
- JUDr. Ján Kováčik** vo veku 83 rokov
- Michal Svrčok** vo veku 41 rokov
- Roman Petrik** vo veku 80 rokov
- Kamila Rusková** vo veku 84 rokov
- Darina Adamovičová** vo veku 68 rokov
- Viera Jamrišková** vo veku 81 rokov
- Etela Lakomčíková** vo veku 86 rokov
- Ľubica Kabáčová** vo veku 62 rokov
- Igor Bobok** vo veku 70 rokov
- Vladimír Paško** vo veku 45 rokov
- Zuzana Majerová** vo veku 86 rokov
- Igor Eremiaš** vo veku 66 rokov
- Marta Mesíková** vo veku 86 rokov
- Blažena Ličková** vo veku 89 rokov
- Emil Mrva** vo veku 84 rokov

„Kto žije v srdciach svojich milých, nie je mŕtvy, je len vzdialený...“

Úprimnú sústrasť.



# Nikdy to nebolo o tom, že „moja škola“ – bolo to „moje dieťa“

SLOVENSKÁ LUPČA – „Nič netrvať večne, ak ide o ľudské veci“, povedal klasik, a to je citát, ktorý vo svojej podstate vystihuje nečakanú zmenu, ktorá sa udiala v tunajšej umeleckej škole. Po 16-tich rokoch pôsobenia sa z postu riaditeľa Základnej umeleckej školy v Slovenskej Lupči rozhodol odísť Ivo Petrik, ktorého sme dosiaľ všetci vnímali ako pevnú súčasť hudobného sveta našich najmenších. Človek, ktorý tunajšiu ZUŠ v minulosti vybudoval, viedol a žil ňou, však naďalej v jej učiteľských radoch zostáva. Preto sa ale post riaditeľa ZUŠ rozhodol po rokoch opustiť, nám prezradil v tomto rozhovore.

Prečo? Cítil som, že je ten správny čas. V tomto odvetví som zo seba vydal maximum a dosiahol som všetko k svojej maximálnej spokojnosti. Zároveň som sa začal na isté veci dívať inak a dospel som k názoru, že si potrebujem ako človek oddýchnuť.

**Maximum. Znamená to, že všetko, čo ste si v minulosti zaumienili, sa podarilo?**

Áno, postupne a ľudsky. Nikdy som nemal veľké ambície a nesplniteľné ciele. Vždy to boli reálne veci. Podarilo sa nám postaviť naše vlastné priestory v podkroví školy, učebne, koncertnú sálu, ba aj miestnosť na výučbu teórie. To sa dalo dosiahnuť v rámci disponibilných financií a pomoci obce. Z môjho pohľadu sa už viacej v tejto chvíli urobiť nedá.



**Asi to až také jednoduché nebolo...**

Pre mňa veru nie. Robil som vtedy asi všetko, čo sa aspoň čiastočne dalo. Počnúc projektovými vecami, cez výberové konania, až po dohľad nad robotníkmi, a neobišli ma ani fyzické práce. Ale to bolo v poriadku. Ja som začínal kedysi od nuly a úprimne poviem, že som Blíženc, a ten sa vie poriadne zneistiť. Som ale pod šťastnou hviezdou a preferujem realistické ciele, nie tie utopické a nesplniteľné.

**Hoci je za vami krásna práca, odpovedáte mi veľmi skromne, ale to je evidentne prejavom povahy človeka. Viete byť na svoje dielo hrdý, alebo presnejšie, poctívali ste naplnenie a šťastie ako človek s pevným cieľom?**

Niekedy je menej viac. Umenie ma učí byť skôr empatickým a dobrým človekom. Všeobecne nehľadám v ľuďoch to zlé. Ale ak sa pýtate na naplnenie a šťastie, stávalo sa mi to často. Človeka vždy zaplaví pocit šťastia. Väčšinou sa naše realistické ciele podarilo dosiahnuť, lebo to nikdy neboli vzdušné zámky. Lebo ak snívanie človek preženie, neplní sa to, čo v realite budovať chcete. My sme vždy vedeli, že za určitých podmienok to pôjde.

**Funkcia riaditeľa ZUŠ ale neznamená iba, akoby povedal laik, samotné „riaditeľovanie“. Staráte sa o personál a žiakov, a navyše gro týždňa vyučujete. Dá sa všetko zladíť tak, aby to človek vydržal?**

Áno, ako hovoríte, popri „riaditeľovaní“, som aj učil. V pondelok, utorok, stredu a štvrtok po dve hodiny. Piatok bola administratíva - vybavovanie mailovej pošty, plánovanie ďalšieho týždňa, zisťovanie, čo všetko chýba; ďalej hospodárske veci, a samozrejme pedagogická agenda, rozpis hodín, suplovanie, plánovanie a organizovanie koncertov. Potom sa v rámci legislatívy štátu riešili vzdelávacie programy, ktoré obsahujú náplň vyučovacích predmetov, a samozrejme ekonomická časť, kde treba veci riešiť s ekonómkou. Z ekonomického hľadiska je našim zriaďovateľom obec, no z hľadiska výučby sme v rámci vyučovacieho procesu súčasťou siete škôl, ktoré spadajú pod rezort

školy. Máme dvadsaťjeden pedagogických pracovníkov a jednu ekonómku.

**V roku 2007, keď ZUŠ rozhodnutím obecného zastupiteľstva ako samostatná škola vznikla, ste mali 280 detí a vytvorili ste 4 odbory – hudobný, výtvarný, literárno-dramatický a tanečný, v ktorom bol pôvodne DFS Dravárík. Neskôr sa vytvoril pod ZUŠ v rámci tanečného odboru DFS Drienka. Takto fungujete neustále, a ak sa nemýlim, umeniu na škole učíte úctyhodný počet žiakov. Je ich 340 ročne. Čo bolo za tú dobu najťažšie?**

Áno, v priemere je to naozaj toľko žiakov. Najviac ale máme v tomto roku. Je ich presne 384. Ja učím hru na dychových nástrojoch a súčasne aj hudobnú náuku. A keď sa pýtate – najťažšie bolo určite covidové obdobie. Roky, keď bolo treba zvládnuť situáciu a všetkým dokázať, že hudobné štúdium má v živote detí svoje pevné miesto.

**Keď sa povie v Slovenskej Lupči ZUŠ-ka, ľudia majú v tejto súvislosti vždy v podvedomí vaše meno. Naozaj to je dlhé obdobie. Ako prijali váš odchod vaši kolegovia?**

Minulý rok 25. mája, v deň mojich narodenín, som pred koncertom oznámil svoj odchod z funkcie. Tam som pocítil silnú úprimnosť z reakcií ľudí, čo je v dnešnej dobe vzácné. Ocenili moju robotu, a hoci som odchádzal, necítil som z nich sklamanie, ale vďaka a priateľstvo.



**Kto bude vaším nasledovníkom?**

Zatiaľ je riadením ZUŠ poverený Rastislav Kašiar, náš kolega, ktorý je tu od roku 2012 a na škole vyučuje hru na gitare. Zástupcom ostávam ja. Legislatívy je veľa a ja sa ho snažím do nej postupne zasvätiť. V januári nasleduje výberové konanie a ja verím, že tento kandidát bude úspešný, pretože je to zodpovedný a zrelý človek, ktorý si bude stáť za svojimi rozhodnutiami. A to je naozaj dôležité.

**Hoci vyučujete hru na dychových nástrojoch, poznáme vás skôr spoza klávesových nástrojov a s mikrofónom pred ústami. Vyštudoval ste teda čo?**

Hudobnú a umeleckú pedagogiku, a tu som práve zistil, že vďaka tomu môžem sám formovať pocity mladých ľudí tak, aby sa stali lepšími členmi spoločnosti. Preto celý život, a teda aj naďalej, učím. No úprimne poviem, že hudobníkom je takých 80 % mojej osobnosti. Učiteľovi, prípadne manažérovi ostáva 20 %. Preto bolo ľahšie rozhodovať sa o ďalšom kroku a hodnotách v mojom živote.

**Tak teda načrtneme do vášho hudobného sveta, ktorý je o di-vákoch, kapelách a hudobných projektoch po celom Slovensku.**

Ako „dychár“ som hrával spočiatku v salónových orchestroch. V Nemecku a Švajčiarsku. A v kapelách po Slovensku. Od bicích cez basovú gitaru až po klávesy. A aby som nezabudol o na trúbku, ktorú som študoval na konzervatóriu v Košiciach.

**Čože? Toľko hudobných nástrojov? Je to vôbec možné?**

Ono je to tak. Ak chceš robiť hudbu, vnímaš hudobný nástroj ako nástroj, ak cítiš hudbu, je ti to dané. Ostatné je totiž samotná práca. Ide mi to našťastie veľmi rýchlo, ale všetko je limitované fyzickými da-

nošami a motorikou. Všetko záleží od toho, aké miesto chceš vo svete hudby dosiahnuť. Špičkových hráčov je veľa, ale všeobecne využiteľných je málo. Musíš si zvyknúť na to, že budeš stáť v pozadí, ale nebudeš hviezdou. Ak sa s tým hudobník stotožní, funguje to. Z mojich, ako to povedať – súputníkov, s ktorými sme spolu študovali, je veľa úspešných, hoci nie sú tými, čo stoja v popredí.

### Spomeňte niektorých...

Miro Tásler – klávesy v IMT Smile, Peter Bič - gitara, Zoli Sallai z No Name, ale aj Marian Čekovský, ktorý je síce multiinstrumentalista, no je aj herec. V umení to máte tak: čím viac robíš, tým viac dosiahneš. A to naozaj platí. Umenie nemá hranice.

**Dobre, a teraz nám popíšte svoj hudobný svet, ktorý, ako sám vravíte, tvorí podstatnú časť vašej osobnosti. Už ste mi naznačili, že sám sa neviete príliš chváliť, ale s kým konkrétne vás môžeme uvidieť?**

Moja, ako sa hovorí, domovská kapela je Modus Memory Mariana Greksu, kde hosťuje aj Janko Lehot-



ský. Ďalej pôsobím v rámci akustického tria Marian Greksa, Henry Tóth a ja. Zaujímavý je aj projekt Zuzana Mauréry a Henry Tóth and band. Príležitostne sa objavím ako štúdiový hráč, komponujem hudbu pre rôznych interpretov ako Peter Bažík, Jana Filová či Petra Molnárová, ale venujem sa aj produkcii pre mladú talentovanú speváčku Vivien Folding. Je z Nových Zámok, ale študuje na konzervatóriu v Banskej Bystrici. A máme spoločné vystúpenia aj s Bibiánou Ondrejkovou, ktorá spieva.



**Určite je dobre, že hoci už nie ako riaditeľ ZUŠ, ste aj naďalej učiteľom našich školákov, lebo sám im naozaj máte toho ešte toľko čo dať. Pravdou je, že ak spod vašich rúk raz vyjde hviezda umeleckého neba, nikto si na tú mravčiu prácu a piplanie v ZUŠ na pedagóga nespomenie. Ovácie ostávajú na konzervatóriách a iných umeleckých školách. Vaše dielo v podobe školy rovnako preneháivate po rokoch iným...**

Nikdy to nebolo o tom, že „moja

škola“. Bolo to „moje dieťa“, ktoré treba nechať ísť svojou cestou, aby mohlo dospievať ďalej. Vďaka rozhodnutiu, ktoré som spravil, mám teraz ľahšiu a slobodnejšiu myseľ, a preto môžem tvoriť umenie. Ako riaditeľ som síce nestagnoval, ale bolo to o väčšom napätí. Nikdy som nebol predovšetkým riaditeľ, a tak som sa neupol na funkciu. Vždy som bol najmä umelcom a hudobníkom. A viem, že toto dieťa ostáva v dobrých rukách.

Zhovárala sa Erika Lamperová

Foto archív (ip)

*Dratvárikovci  
Vás pozývajú na:*

# LUPČIANSKY HARMATANEC

*Netradične tradičná  
fašiangová zábava.*

**20.1.2024  
o 19:00 hod.**

**v MKS Slovenská Lupča**

*... a môžete sa tešiť na*

**Plavucha  
project**

**Škola tanca,  
TOMBOLA**

*Vstupné: 30€ účastník v kroji (prípadne s krojovou súčiastkou)  
Cena lístka zahŕňa: za kalištok, bruško pomazenie a dušu ovlaženie*

*Informácie: 0904 957 958  
Predaj vstupeniek: Po a Pi od 17:00 do 18:30 v MKS Slovenská Lupča počas skúšky DFS Dratvárik*

**divadlo  
komédie**

**vianočný divadelný koncert**

**TAJOMSTVÁ  
VIANOČNÉHO  
KRBU**

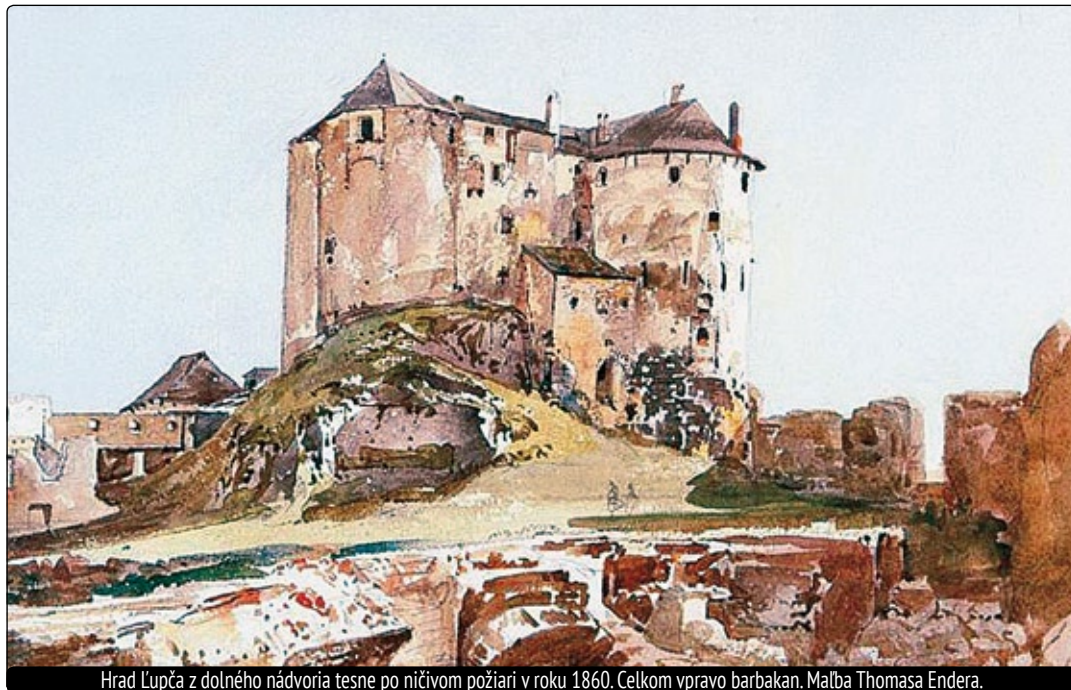
**Thomas PUSKAILER**

**Katarína IVANKOVÁ / Karin OLASOVÁ / Petra HUMEŇANSKÁ**

Mediálni partneri: CULTUS, ORAVY, Divo, ISOTIVS, Soladley-eco, LOMBARDI, slovensko, in.ba, biermedie, Vstupenky v sieti

# Na hrade Ľupča obnovujú posledné fasády exteriéru

**SLOVENSKÁ ĽUPČA** - Od roku 2002 Železiarne Podbrezová, a. s. kontinuálne zachraňuje a prebúdzajú k životu hradný komplex v Slovenskej Ľupči. Jednou z najzložitejších častí tejto systematickej obnovy je reštaurovanie vonkajších fasád hradného plášťa. Náročnosť prác je podčiarknutá neprístupnosťou skalného brala, štvorpodlažnou výškou hradného jadra a realizáciou pamiatkových výskumov v súbehu so samotným reštaurovaním omietok, kamenných článkov a ďalších hodnotných prvkov. To všetko sa deje často pri plnej prevádzke, čo si mohli všimnúť aj návštevníci hradu počas tohtoročnej letnej turistickojej sezóny. V tomto období sú totiž najvhodnejšie klimatické podmienky na zreštaurovanie a vyzretie vápenných omietok na prebiehajúcej obnove bránovej bašty, tzv. barbakanu.



Hrad Ľupča z dolného nádvorja tesne po ničivom požiari v roku 1860. Celkom vpravo barbakan. Malba Thomasa Endera.

Barbakan predstavuje fortifikačný, čiže obranný prvok, ktorý najmä v období neskorého stredoveku chránil vstup do hradov a miest. Prístupová komunikácia viedla obvykle interiérom barbakanu, pričom v jeho strede bola zalomená. Posledné klasické barbakany vznikali v 16. storočí, a to z dôvodu rozmachu strelných zbraní.

## Budovaný na príkaz kráľovnej

Práve v tomto období bola na Ľupčianskom hrade na príkaz kráľovnej Márie Habsburskej vybudovaná obranná veža tohto typu, čo dokladá aj kamenársky zdobený portál s nápisom REGINAE MARIE 1531 v interiéri barbakanu. V minulosti viedol k hlavnému portálu ponad maskovanú vľčiu jamu (umelo vybudovaná priekopa) padací most. Po bokoch vstupu viedli z barbakanu výpadové bránky, ktoré chránili smolné nosy. Do barbakanu sa z exteriéru vchádzalo ďalšou bránou s druhým padacím mostom, ktorý sa sklápala na drevenú konštrukciu. Hlavná obrana bola sústredená do kľúčových a štrbinových strielní na dvoch, neskôr troch podlažiach, ktoré boli prepojené vnútorným schodiskom alebo drevenými rebrikmi. Vybrané plochy interiéru a exteriéru boli

zdobené čiernymi kvádrmi na zvýraznenie mohutnosti. Na Slovensku je len málo miest a hradov, kde sa môžeme stretnúť s takým domyselným fortifikačným sys-



Súčasná obnova barbakanu. August 2023.

témom, ako sa zachoval na hrade Ľupča.

## Čo priniesol výskum

Torzovitý stav, poznačený záslahami z mladších stavebných etáp, dosiaľ neposkytoval dokonalú prezentáciu pôvodnej obrannej funkcie barbakanu, ale plánovaná obnova s ňou počíta v plnej miere. Vzhľadom na to, že už základný architektonicko-historický výskum z roku 2003 zistil veľký rozsah zachovania pôvodnej neskorostredovekej bašty, bola navrhnutá rozsiahla prezentácia odkrytých detailov a odstránenie niektorých mladších konštrukcií. Aktuálny výskum doplnil poznatky o stavebnom vývoji bašty a predovšetkým detailne stanovil možnosti prezentácie starších tvarosloví alebo fortifikačných prvkov a omietok. Súbežne s architektonicko-historickým a umelecko-historickým výskumom prebiehali konzultácie s reštaurátorom na jeho návrhu obnovy. Cieľom reštaurátorského výskumu bolo prioritne určiť relevantnú vrstvu omietok, určených na prípadnú celoplošnú prezentáciu fasády objektu. Zároveň boli aj doplnené poznatky o technologickom zložení omietok a ich technickom stave.

## Prinávratenie historicko-pamiatkových hodnôt

Barbakan svojím vývojom reprezentuje významné obdobie v dejinách hradu Ľupča. Najstaršie časti súvisia so stredovekým kráľovským hradom. Výstavba skúmanej bránovej bašty spadá do krátko obdobia počas bojov o nástupníctvo na uhorskom tróne, keď hrad obsadil Kristof Thurn. Ďalšie prestavby boli realizované počas kráľovskej správy, predovšetkým v dobe, keď bol hrad vo vlastníctve Pavla Rubiggalla, Gašpara Tribela a rodu Séčovcov. Na podobe bašty sa výrazne podpísalo obdobie úpadku hradu, počas ktorého tu bol zriadený robotnícky sirotinec Gizely Habsburskej a radikálne stavebné zásahy zo začiatku druhej polovice 20. storočia, v rámci adaptácie objektu pre internované rehoľné sestry. Bránová bašta, okrem historickej hodnoty, prezentuje krajinné, urbanistické, architektonické a umelecko-remeselné hodnoty, ktoré po celkovej obnove prinesú významný kultúrny, ba dokonca až vedecký potenciál v kontexte fortifikačného vývoja hradných objektov v stredoeurópskom priestore.

**Text:** Vladimír Homola,  
kastelán hradu Ľupča  
**Foto:** archív autora

# Pripravili pre deti nezabudnuteľný zážitok

**SLOVENSKÁ LUPČA** – Hoci je jeseň už v plnom prúde, je na mieste pripomenúť si aj teplejší mesiace, keď aktivity obyvateľov obce boli skutočne v plnom prúde. Medzinárodný deň detí sa tento rok v Slovenskej Lupči konal naozaj netradične. Pre deti bola pripravená okružná cesta cez obec a mliečnu farmu, počas ktorej plnili mnoho zaujímavých úloh.



Organizátorom podujatia bola Rodičovská rada v spolupráci so ZŠ Sama Cambela. Podujatie finančne podporila obec Slovenská Lupča. Krásne dopoludnie si užili dosť. Spoločne pripravili pre deti skutočne nezabudnuteľný zážitok. Deti totiž postupovali podľa mapy a postupne absolvovali desať stanovišť.

herné schopnosti jednotlivcov vo futbale. Jedným z najzaujímavejších stanovišť bolo člnkovanie na potoku Lupčica. V malých skupinách ťahali deti svojich spoližiacikov proti prúdu na čas. Hoci im to dalo zabráť, všetci si to s úsmevom chceli vyskúšať.

šíkom na rakete bez toho, aby im košík spadol. V hádzaní tenisových loptičiek do vedra nemali vôbec problém. A nakoniec si na tomto stanovišti zopakovali dopravné značky a tí starší ich dokonca aj namaľovali. Išlo im to výborne. Poskladať z lana štvorec so zaviazanými

Lupča, ktorí poskytli potrebnú ochranu, aby cesta po obci bola bezpečná, ako aj učiteľom a vychovávateľom za sprevádzanie detí počas celého podujatia. Ďakujeme aj deviatakom, ktorí na stanovištiach dohliadali na plnenie úloh. Podujatiu prišlo aj počasie, čo len zvý-

## Člnkovali sa na Lupčici

Na jednom z nich zamestnanci Národného parku Nízke Tatry



oboznámili deti so zaujímavosťami z oblasti mykológie. Na ďalšom stanovišti zistili, koľko váži celá trieda, a úlohou bolo vypočítať, koľko odpadu vyprodukuje jedna trieda za rok. Samozrejme, boli pripravené aj športové aktivity. Na futbalovom ihrisku si vyskúšali

## Hľadali poklad

Jednou z úloh bolo pohľadať poklad a dozvedieť sa niečo zaujímavé o Kláštorsku. Športovania nikdy nie je dosť, a preto aj ďalšia disciplína bola športová. Deti prechádzali prekážkovou dráhou s ko-

zanými očami a s navigovaním spoližiacikov bolo ich nasledujúcou úlohou. Každý bol nakoniec rád, keď sa dostal na farmu Hladovských, kde si dali chutný pagáčik a mlieko a ochutnali syr. Vyrobili si sviečky z včelieho vosku a pozreli zvieratká na farme. Malá prestávka na občerstvenie určite každého potešila.

šilo radosť všetkých prítomných. Netradičný MDD vyčaril deťom úsmev na tvári a radosť v očiach. Domov si deti odniesli pekný zážitok a veríme, že i nové vedomosti či skúsenosti.

**Zuzana Červenáková**  
Foto archív autora



## Podávali prvú pomoc

Na dvore obecného úradu sa nachádzali rovno dve stanovišťa. Na jednom si deti vyskúšali, ako sa môžu spolažnúť na svoje zmysly, ako hmat a čuch. Na druhom ich čakala figurína, na ktorej sa deti naučili podávať prvú pomoc a zoznámili sa s AED - automatickým externým defibrilátorom. Ďakujeme policajtom z PZ Slovenská



# Život našich najmenších v materskej škole

**SLOVENSKÁ LUPČA – Už tradične aj na začiatku tohto školského roka pani učiteľky v materskej škole Slovenská Lupča vymysleli jesennú súťaž o najkrajšieho šarkanu. Do tejto súťaže sa zapojilo 88 detí. Spoločne si týmito šarkanmi skrášili a vyzdobili vnútorné priestory škôlky. A nielen to, aktivít našich najmenších bolo neúrekom.**

Škôlka ožila jesennými farbami, a to vďaka šikovným rukám detí, ktoré s pomocou mamičiek a otcov vytvorili krásnych šarkanov. Musíme uznať, že takéto výrobky, ktoré hýrili toľkými skvelými nápadi, rôznymi materiálmi a farbami, sme tu ešte nemali. Týmto patrí veľká vďaka rodičom a deťom za ich aktívne zapojenie sa do našej jesennej súťaže. Všetky deti, ktoré sa zapojili do súťaže, boli odmenené drobnou vecnou cenou a sladkosťami. Veľkolepá prehliadka veselých farebných šarkanov sa konala na futbalovom ihrisku, kde si ich deti púšťali v rytme rôznych piesní v sprievode potlesku celého kolektívu MŠ. Aj týmto spôsobom sa snažíme podporovať radosť z pobytu a pohybu na čerstvom vzduchu.

## Ovocníckové stredy

Sme veľmi radi, že sa nám podarilo vyhrať projekt „Čerstvé hlavičky“ spoločnosti Kaufland, a to aj vďaka snahe a vytrvalosti rodičov, starých rodičov a priateľov materskej školy. Týmto by sme všetkým chceli veľmi pekne poďakovať za každý jeden hlas, za ktorý dostáva každé dieťa jedenkrát do týždňa ovocie alebo zeleninu.



Naším cieľom je podporovať zdravý životný štýl detí našej MŠ, a to pokračovaním v projekte školské ovocie, zelenina a školské mlieko. Naďalej realizujeme „ovocníckové stredy“, čím podporujeme prísun vitamínov pre deti. V každej triede



de dennodenne používame ionizátory, čím skvalitňujeme život detí v MŠ. K zdravému životnému štýlu prispievame rôznymi aktivitami, a to aj cvičením „METACUB“ pod vedením Danky Salajovej, ktorá ich vedie k zdravému pohybu. Za to jej patrí veľká vďaka,

pretože deti sa na každú hodinu tešia a vítajú ju s úsmevom. Deti sa ďalej zúčastnili na plaveckom kurze pod vedením plaveckej školy ASA, kde sa naučili základy plávania a zdokonalili sa v plávaní. Obľúbenou aktivitou detí jazda na poníkoch, na ktorých sa vozia v areáli materskej školy.

## Učia sa hrou formou

Aktivít s rôznymi témami je počas škôlkarského roku skutočne veľa. Aj tentoraz, ako každý rok, si včelári pripravili zaujímavú prednášku o svojej práci a o živote včiel. Deti sa aktívne zapájali do besiedky a mali možnosť si vyskúšať včelárske kombinézy a pomôcky. Deti si pochutnali na sladkých medových raňajkách, čo im spravilo veľkú radosť. Poďakovanie patrí miestnej organizácii SZV a pani Sýkorovej za zaujímavú prednášku a pútavé priblíženie produktov a pomôcok včelárov našim najmenším.

Deti sa okrem týchto vzdelávacích aktivít aj tento rok hrou formou učia a zoznamujú s cudzím jazykom – angličtinou - pomocou

interaktívnej tabule a rôznych zaujímavých aktivít.

## Tešia iných

Malí obyvatelia však zároveň aj vystupujú a robia radosť iným. Deti z triedy stonožiek a včielok taktoto potešili seniorov v domove dôchodcov v Slovenskej Lupči svojím tancom, spevom a básňami, čím im spríjemnili dopoludnie a obdarovali ich vyrobenými darčekom.

Predškolákov zas potešili žiaci a učiteľka ZUŠ v Slovenskej Lupči hudobným predstavením, do ktorého aktívne zapojili aj naše deti. Na záver sa deti zúčastnili na tvorivých dielňach. Týmto by sme chceli veľmi poďakovať celému kolektívu ZUŠ. Už teraz sa všetci tešíme na ďalšiu návštevu a nové zážitky.

## Čo nás ešte čaká do konca roka?

Deti už netrpezlivo očakávajú príchod Mikuláša s veľkým vrecem plným sladkostí, ktorého budú sprevádzať čert a anjeli, a deti ich s úsmevom privítajú pri vianočnom stromčeku a predvedú im krásne piesne, básne a tance. Na záver kalendárneho roka pre ne pripravujeme vianočné tvorivé dielne, kde sa stretne v príjemnej tvorivej vianočnej atmosfére. Tieto čarovné chvíle si spríjemníme spievaním kolied, vôňou medovníčkov a občerstvením. Týmto by sme chceli srdečne pozvať na tvorivé dielne všetkých rodičov spoločne s deťmi. Celý kolektív MŠ sa už teraz teší na spoločne strávené predsviatočné chvíle plné pohody a úsmevu.

(as)

Foto archív mš





# Zaujímavé projekty i rôzne aktivity kancelárie MAS BBGMP

**SLOVENSKÁ LUPČA - Miestna akčná skupina (MAS) Banskobystrický geomontánny park so sídlom v Slovenskej Lupči implementuje schválenú stratégiu CLLD v rámci programu LEADER od roku 2019.**

Metóda LEADER je inovatívny prístup k rozvoju vidieka a jeho politiky. Jej základnou myšlienkou je miestny rozvoj, vedený komunitou na základe využívania lokálneho potenciálu územia, pričom jedným zo základných znakov je prístup „zdola nahor“, t. z., že o rozvoji územia rozhodujú miestni účastníci z daného územia. LEADER je pre rozvoj vidieka nenahraditeľný a je implementovaný prostredníctvom miestnych akčných skupín (MAS), ktoré pokrývajú 76 % obcí Slovenska.

## Kúmalí, čo ľudia chcú

Princíp „zdola nahor“ sa vám môže zdať nový, avšak v rámci MAS sa oň snažíme od začiatku, čiže od tvorby stratégie. Tá sa reálne tvorila v území. V roku 2015 sme chodili po území (22 členských obcí MAS BBGMP), kde sa konalo niekoľko stretnutí v obciach, kde sme reálne skúmali, čo ľudia chcú, čo sa im páči, čo nepáči, a čo by chceli zmeniť. Zo zozbieraných podkladov sme vytvorili SWOT analýzu, analýzu potrieb, a následne sa určili ciele a priority. Teraz, na konci roka 2023, môžeme s hrdosťou povedať, že Stratégiu CLLD Banskobystrického geomontánneho parku sa kancelárii MAS podarilo implementovať na 100 %. Napriek zlyhaniu štátu v naplňaní cieľov tohto systému sa kancelárii MAS podarilo rozbehnúť spoluprácu na rôznych úrovniach, či už to boli členské obce a aktéri v území, hrad Slovenská Lupča, OOCR Stredné Slovensko, alebo spolupráca na národnej úrovni v rámci siete MAS. Kancelárii sa tak podarilo zrealizovať veľké množstvo projektov a podporiť zaujímavé aktivity v území, ako napríklad vytvorenie Moderného návštevníckeho centra v obci Slovenská Lupča, zriadenie požičovne e-kolobežiek a Regionálneho pultu, ale aj pomoc pri vybudovaní ferraty Pamír v Slovenskej Lupči.



## Zrealizovali projekty za 500 tisíc

Cez Integrovaný regionálny operačný program (IROP) kancelária MAS BBGMP zrealizovala nasledovné projekty v hodnote cca 500 tis. EUR: obec Lučatín – Pasport dopravného značenia; obec Strelníky – Rekonštrukcia chodníka pre peších, Baníkovie ulica – Strelníky; obec Hiadeľ – Spevnená plocha v centre obce ako ďalší prvok zvýšenia bezpečnosti dopravy a ochrany zraniteľných účastníkov dopravy; obec Strelníky – Obnova Zariadenia sociálnych služieb STROM Strelníky; obec Slovenská Lupča – Oprava strešného plášte Materskej školy v Slovenskej Lupči; obec Riečka – Modernizácia autobusovej zastávky v obci Riečka; obec Brusno – Vybudovanie spevnenej plochy pri ZUŠ Brusno; obec Dolný Harmanec – Most Dolný Harmanec; obec Dolný Harmanec – Dopravné značenie v obci Dolný Harmanec; obec Strelníky – Obnova a doplnenie dopravného značenia v obci Strelníky; obec Hiadeľ – Pasport dopravného značenia Hiadeľ; X-FRAM s.r.o. – Mobilná outdoorová jednotka Banskobystrického geomontánneho parku; BB EXPO spol. s r. o. – Podpora cestovného ruchu a zvýšenie počtu pracovných miest v MAS BBGMP; JKM ŽERIAVY s. r. o. – Horská chata pod Hrbom – vitálny svet; BB EXPO spol. s r. o. – Podpora cestovného ruchu a zamestnanosti v spoločnosti BB EXPO.

## 150 tisíc na rozvoj vidieka

V rámci programu rozvoja vidieka (PRV 2014 - 2022) sa zrealizovali nasledovné projekty v hodnote cca 150 tis. EUR: Obec Dúbravica – Multifunkčné ihrisko 22 x 11 m v obci Dúbravica; obec Oravce – Multifunkčné ihrisko 25 x 15 m v obci Oravce; obec Hiadeľ – Modernizácia autobusových zastávok v obci Hiadeľ – Nízke Tatry; obec Lučatín – Detské ihrisko v obci Lučatín (projekt v realizácii); Jozef Hladlovský – Podpora poľnohospodárstva formou obstarania poľnohospodárskej techniky.

V roku 2023 kancelária MAS BBGMP vyhlásila v rámci Programu rozvoja vidieka štyri výzvy na predkladanie žiadostí o nenávratný finančný príspevok na:

1. podporu vidieckeho cestovného ruchu,
2. výzvy na podporu vytvárania, zlepšovania alebo rozširovania všetkých druhov infraštruktúr malých rozmerov,
3. podporu miestnych základných služieb pre vidiecke obyvateľstvo,
4. investície zamerané na rekreačnú a turistickú infraštruktúru.

V rámci daných výziev bolo prijatých niekoľko žiadostí o nenávratný finančný príspevok, ktorých realizácia by mala prebehnúť v roku 2024, najneskôr do roku 2025, keď sa končí programové obdobie PRV.

Andrea Kazárová  
Foto autor

## Čo bude ďalej?

Ako teda bude vyzerat LEADER na Slovensku v novom období 2023 - 2027? Vzhľadom na to, že LEADER je pre rozvoj vidieka nenahraditeľný, boli zatiaľ vytvorené pracovné skupiny, ktoré sa podieľajú na pripomienkovaní návrhov a nastavovaní podmienok na ďalšie obdobie 2023 - 2027. Kancelária MAS má zastúpenie v predsedníctve Národnej siete MAS a pravidelne sa zúčastňuje na týchto stretnutiach. Momentálne zástupcovia MAS predstavili 10 návrhov, ako umožniť podporu realizácie stratégií prostredníctvom viacerých fondov. Kritériami výberu MAS by bol počet obyvateľov MAS, počet obcí a rozloha MAS, a boli zadefinované štyri priority, ktoré sa momentálne pripomienkujú:

**Priorita 1** – zvyšovanie produktivity poľnohospodárskych podnikov (produktívne a neproduktívne investície v poľnohospodárskych podnikoch)

**Priorita 2** – podpora diverzifikácie ekonomických činností na vidieku (diverzifikácia poľnohospodárskych podnikov, rozvoj existujúceho podniku alebo zakladanie nových mikro a malých podnikov na vidieku)

**Priorita 3** – zlepšenie kvality života vo vidieckych oblastiach (základné služby pre vidiecke obyvateľstvo, podpora kultúrnych, športových a spoločenských aktivít na vidieku, podpora ľudských zdrojov na vidieku – aktívna komunita a mládež)

**Priorita 4** – Udržateľné lesné hospodárstvo (zlepšenie postupov obhospodarovania lesov malých výmer, projekty ozdravných opatrení v lesoch)

(ak)



# Ukázali, že svoju obec dobre poznajú

**SLOVENSKÁ LUPČA - Už tradične, ako to býva zvykom, sa pred časom v priestoroch Miestneho kultúrneho strediska konala súťaž medzi triedami. Siedmici si v nej preverovali svoje vedomosti o Slovenskej Lupči.**

Sily si zmerali žiaci 7. A a 7. B, ktorí sa niekoľko týždňov pripravovali na tradičnú siedmackú súťaž s názvom „Čo vieš o Slovenskej Lup-

či?“. Prvú časť tvoril vedomostný kvíz, v ktorom súťažili dva päťčlenné tímy z oboch tried. Otázky sa týkali historických, geografických, či prírodovedných tém. Nechýbali ani úlohy zamerané na šikovnosť, pozornosť a pohotovosť súťažiacich.

## Torta pre víťazov

Súťažiacich pozorne sledovala 3-členná porota - starosta Ro-

land Lamper, Andrea Kazárová z Moderného návštevnického informačného centra v Slovenskej Lupči a riaditeľ školy René Kováčik. V hľadisku ich povzbudzovali spolužiaci, najmä šiestaci, ktorých táto súťaž čaká na budúci rok. Obe triedy sa okrem iného predstavili voľným spracovaním témy o zaujímavostiach obce. Kým trieda 7. A prezentovala námety na výlety v Slovenskej Lupči a okolí, žiaci 7. B

zahrali scénu o tom, ako vypracovali projekty o pamätihodnostiach obce. Sladkú odmenu za víťazstvo, ktorú venovala Rodičovská rada pri ZŠ, si napokon rozdelili deti zo 7. B. Všetci súťažiaci dostali za zodpovednú prípravu aj tašku s prevkapaním od pána starostu.

**L. Dianiška, A. Holécý (7. B);  
N. Sauková, V. Červenáková,  
E. Kováčová (9. B)**



# Vertikálna záhrada na fasáde budovy školy

**SLOVENSKÁ LUPČA - Na fasáde budovy 1. stupňa našej školy cez prázdniny vznikla, aj vďaka finančnej podpore Obecného podniku lesov v Slovenskej Lupči, vertikálna záhrada. Naším zámerom nebolo len osviežiť vzhľad budovy, ale najmä znížiť uhlíkovú stopu školy k životnému prostrediu.**

Naša škola je dlhodobo súčasťou siete Eco-Schools a my sa snažíme byť k prírode čo najšetrnejší. Výhody vertikálnej záhrady sú v tom, že reguluje teplotu budovy. Znamená to napríklad, že sa v lete neprehrieva a v zime nepremrzá, a s tým súvisí aj šetrenie energií.

## Čistí vzduch a znižuje hluk

Z ekologického pohľadu podporuje biodiverzitu, čistí vzduch okolo nás a znižuje hladinu hluku. Naša vertikálna záhrada je polievaná zberovou dažďovou vodou, takže je z pohľadu údržby sebestačná. V neposlednom rade prináša viacej

## Čo znamená sieť Eco-Schools?

Program Zelená škola je súčasťou medzinárodnej siete Eco-Schools, ktorá postupne vznikala od roku 1992 ako reakcia na čoraz naliehavšie environmentálne problémy. Spočiatku to bolo iba pár európskych krajín, no dnes to je najväčší medzinárodný environmentálny program, v ktorom pracuje okolo 59 000 škôl zo 68 krajín z celého sveta. Program Eco-Schools bol pred 20 rokmi uznaný programom OSN pre životné prostredie (UNEP) za praktický model vzdelávania k trvalo udržateľnému rozvoju. Pre všetky školy, ktoré pracujú v tejto medzinárodnej sieti, je záväzná práca podľa metodiky 7 krokov, výber z ponúkaných tém, ako aj dodržiavanie hlavného princípu – zaangažovať v čo najväčšej miere do diania žiakov. Program pracuje na Slovensku pod názvom Zelená škola a v súčasnosti v ňom pracuje 251 slovenských škôl. Ide o informačný a metodický zdroj na realizáciu environmentálnej a globálnej výchovy na školách, ktoré odporúča rezort školstva.



zelené do prostredia a tým pôsobí i na ľudí. Má pozitívny vplyv na sociálnu súdržnosť a veríme, že i na pozitívne myslenie. Preto sme radi, že sa nám tento projekt podarilo zrealizovať a že možno bude inšpiráciou nielen pre našich žiakov, ale aj pre širokú verejnosť.

(mk)

Foto archív školy

(ela)

# Behaj okolo hradu

**SLOVENSKÁ LUPČA - Cesta k vysnívanému cieľu je častokrát kľukatá, náročná, ale keď má človek okolo seba tých správnych ľudí, ten najlepší tím, všetko môže dopadnúť nad očakávanie. A tak aj hodnotíme nutný ročník podujatia „Behaj Okolo Hradu“, ktorý sa uskutočnil v prvú októbrovú sobotu v Slovenskej Lupči.**

A hoci stavebné práce na novom priestore námestia ešte prebiehali, bežci ani organizátori vzniknuté „nepohodlie“ zbytočne neriešili. Ba naopak - malé nedostatky povýšili na svoju milú malú výhodu. Veď beh je beh a pohyb je to najlepšie, čo mohli mať i veľkí dostať pri príchode na tento svet do vienka. Na štart sa v onú sobotu postavilo 120 bežcov! Pritom tých najmenších drobcov bolo 19 a ozajstnú „8-s-tovku“ bežalo 12 o čosi starších detí.

## Šťastne docupkali do cieľa

Všetko od samého rána fungovalo, bežecká trať bola vopred pripravená čo najpraktickejšie, moderátor efektívne komentoval celé podujatie, DJ sa postaral o skvelú hudbu a ľudia chodili s úsmevom



v očakávaní, ako to bude celé prebiehať. Po registrácii súťažiacich nastúpili na štart ako prví naši naj-

menší pretekári vo veku od 3 do 6 rokov, a to v kategórii beh detí na 100 m. Všetky deti šťastne docupkali do cieľa, za čo boli odmenené medailou a balíčkom s rôznymi vecami na pamiatku. Nasledoval beh na 800 m žiakov vo veku 7 - 12 rokov, kde sa umiestnil na 1. mieste Radovan Šimočko, druhú priečku obsadil Niko Vaník a na tretí stupienok sa postavil jeho brat Janko Vaník. Chlapcom gratulujeme ku skvelým výkonom!

## Najviac štartovali na 9 km

Následne odštartovala najpočetnejšia skupina bežcov na trasu dlhú 9 km v kategórii ženy a muži. Tu sa spomedzi žien umiestnila na víťaznom stupni Barbora Šimonová. Striebornú medailu si odniesla Renáta Barčíková a na 3. mieste skončila Eva Lacková. V kategórii muži prvé miesto získal Tomáš Imre, druhý v poradí dobehol Dušan Vaník a na 3. mieste skončil náš domáci bežec Matúš Kučera. Víťazom „na bedni“ gratulujeme. Nasledovali pretekári, ktorí sa rozhodli súťažiť na trase s dĺžkou 5 km, taktiež v kategórii ženy a muži. Zo žien si prvé miesto svojim výkonom vybojovala Milada Valentová, na druhom skončila Anna Zemiarová a tretiu priečku obsadila Jana

Bystrianska. V kategórii muži si víťaznú zlatú medailu odniesol Patrik Kováčik, druhé miesto obsadil Ján Vanera a na 3. mieste skončil Jozef Kožiak. Aj týmto súťažiacim gratulujeme!

## Aj na budúci rok to má zmysel

Po slávnostnom ceremoniáli vyhlásenia výsledkov už len stačilo prijímať spätnú väzbu od zúčastnených, ktorí vyjadrovali všeobecnú spokojnosť s dokonale pripravenou traťou a perfektnou organizáciou. Ich slová, ktoré nám vyčarili úsmev na tvári, nás utvrdili v tom, že pokračovať aj na budúci rok má zmysel! A tak my, ako realizačný tím, za ktorým treba hľadať naozaj veľa ľudí, bez ktorých by to nešlo, sa môžeme pustiť do práce. Veríme, že opäť, tak ako aj tento rok, nás podporí starosta obce Roland Lamper, ktorému sa chceme aj toto cestou poďakovať. Takisto ďakujeme sponzorom podujatia, bez ktorých by tento beh nebolo bývalo možné uskutočniť. Veľká vďaka patrí aj našej kreatívnej dizajrovej manažérke, ktorej vďačíme za tvorbu originálneho loga. Práve ono sa s nami ponesie aj v ďalších ročníkoch. Ďalej ďakujeme riadi-



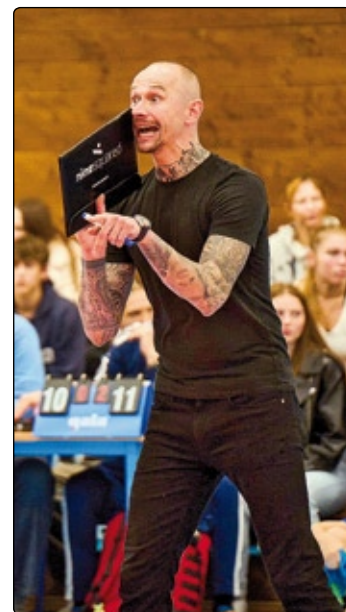
teľovi lesov v Slovenskej Lupči, dobrovoľníkom, časomeračovi, moderátorovi, PZ SR, hasičom, DJ-ovi, zdravotníckej službe, fotografkám, a v neposlednom rade všetkým vám, bežcom, lebo bez vás by to nešlo!

(jď)

Foto archív organizátorov

# Volejbalistov dostala do rúk svetová trénerská špička

SLOVENSKÁ LUPČA – Pre nadšencov domácej volejbalovej scény nie je zrejme novinkou, že mladí kadeti a juniori, ktorých tu vidavame na pravidelných tréningoch a volejbalových zápasoch, z roka na rok žnú čoraz väčšie úspechy. Klub však posilnili aj trénerské kádre. Od aktuálnej sezóny 2023/24 pôsobí v pozícii hlavného trénera mužskej zložky mladého a perspektívneho tímu ŠVK Tatran Banská Bystrica bývalý reprezentant Slovenska Martin Nemeč.



ŠVK Tatran Banská Bystrica – Slovenská Lupča sa podľa jeho slov v aktuálnom ročníku 2022/23 rozhodol rozšíriť o mužskú zložku s cieľom dostať domácich volejbalistov na vyššiu úroveň po vyše 20 rokoch účinkovania v mládežníckych kategóriách. Za zmienku stojí aj veľký počet mládežníckych reprezentantov, ktorí Slovensko reprezentovali na majstrovstvách Európy. Lukáš Hlaváč a Martin Rendla sú dokonca aj rodákmi z našej obce Slovenská Lupča. „Na rozvoj v regióne využívame potenciál základných, stredných a vysokých škôl, ktoré svojou rôznorodosťou dávajú základ na vytvorenie akadémie, ktorá bude vo finálnej fáze v maximálnej miere zložená z mladých hráčov pochádzajúcich so širokého okolia,“ hovorí tréner.

## Slovensko reprezentoval 150-krát

Martin Nemeč dnes pôsobí ako medzinárodný volejbalový inštruktor naprieč celým svetom. Po ukončení dlhej a bohatej profesionálnej hráčskej kariéry, ktorá trvala 20 sezón, sa vydal na trénerskú dráhu, ktorá trvá dodnes. „Ku krásnej kapitole môjho života patrí česť reprezentovať moju krajinu – Slovensko, za ktorú som mal to šťastie odohrať stopäťdesiat zápasov a získať niekoľko cenných umiestnení.“ O tom, že ide o špičkového človeka, ktorý z trénerskej pozície výrazne posilní športové sebavedomie našich volejbalistov, svedčí aj fakt, že okrem trénerovania mužských a ženských tímov v Európe a Ázii sa Martin Ne-

mec stal v roku 2021 medzinárodným inštruktorom FIVB. „Aj vďaka tomu môžem rokmi nadobudnuté skúsenosti odovzdávať nielen hráčom, ale aj ďalším trénerom, a pomáhať tak medzinárodnému volejbalu ako takému. V roku 2022 som založil Martin Nemeč Volleyball Institute s. r. o. (www.volleyball-institute.com), v ktorom sa venujem spolu so svojím tímom okrem trénerovania volejbalu aj mentoringu, vývoju revolučných pomôcok, ale aj vydávaniu kníh o širokej databáze volejbalových cvičení, a v neposlednom rade zakladaniu tréningových centier po celom svete.“

## Učia ich uplatniť sa aj po kariére

Nový tréner našich kadetov

tvrdí, že tréningový proces mladých hráčov je tak podporovaný najnovšími poznatkami z oblasti mentoringu, stravovania, zdravotnej starostlivosti a výchovy mládeže: „V klube sa zameriavame nielen na rast dobrých volejbalistov, ale aj úspešných ľudí, ktorí nájdu uplatnenie aj po ukončení športovej kariéry.“

Okrem hlavného trénera však v klube pôsobí veľká skupina trénerov, ktorí, ako uviedol Martin Nemeč, svojou svedomitou prácou prepájajú metodicky všetky vekové kategórie od mladších žiakov až po seniorov, čo je základom každého úspešného klubu vo vyspelých volejbalových krajinách.

(ela, mn)

